

מהדורת 'קדן טללי ברכה'

שנה ז' (תשפ"ג)

אוצר פנוני גאוני הדורות והחסידות

◆ שופטים ◆

מאמרים נבחרים משכיות חמדה, שווים לכל נפש
מכוונים ומדוממים ככתבם וכלשונם מתוך הספרים הקדושים

זהר המבאר

הכתר והכבוד

בהוצאת ישיבת "אביד יעקב"
מוסדות "אור מאיר ושמחה" נהריה
ע"ש כ"ק אדמו"ר רבי מאיר אביחצידא זיע"א

הצדיק מתפלל
וכמשפיע אף על החוטאים
ביורתא דפריארי - ביורתא דרתי"א

צדיקים שופטים ושוטרים
ועין אורה חסידו תרשית השביע
סעיר ויהלום

רמזי התשובה
וחדש אלול
אוצר פנוני החסידות

העלונים: אביד יעקב • מילתא חדתא • ספיר ויהלום • ובחרת בחיים • המגיד ממעזיטש • מכתלי בית הדין • מגדנות

תנחומיך ישעשענו נפשי | על ידי שהאדם משים אל לבו מצבו ואלו ענשים היה מגיע לו על עונותיו ועושה תשובה - נצל מהם

לקוטי שיחות | חדש אלול כעיר מקלט המכפרת ומתקנת נפש הורג בשגגה א ויחי יוסף | המזבח מאבנים רבות - רמז לשבירת הלב

שער יששכר | רמז נאה להוראת הבעל שם טוב והרב הקדוש רבי פנחס מקוריץ זיע"א שבדורותינו יאה ומתר להתפלל בימים הנוראים על צרכי גשמיות ופרנסה

שם משמואל | על כל בעל נפש ללמוד בחדש אלול מסכתות - ראש השנה יומא ספה - שבהם גנוז פח הגמים טובים של חדש תשרי

מאמר מרדכי | אין לחקות תנועות ומנהגי הצדיקים ללא ידיעת טעם הדבר ב אגרא דכלה | הדקדוק בלשון הפסוק

אמת ליעקב | העצה היוצאת ראשונה מפי הצדיק היא רוח הקדש המתנוססת בקרבו ולאחר שהאדם מפקפק בה מטה את הצדיק לדעה אחרת

לקוטי מי השלוח | הכובל עצמו להרגלים עובר על לא תסיפון

לקוטי תורה | שלמות האיברים תלויה בקיום כל המצוות

אהבת שלום | תכין לך הדרך' - הקב"ה חפץ להשפיע כל טוב והכל תלוי רק בהקנה נאותה מצד האדם | משל נאה

דברי שלום | מלחמת היצר מתוך שמחה

מחשוף הלבן | הנפש רוח ונשמה מזמנים אל האדם כשייטיב מעשיו

שערי ארוכה | אף שהתרחק האדם כל השנה ביכלתו להתקרב בחדש אלול ע"י ענה

אור התורה | פאשר האדם מכניס עצמו כליל תחת רשות הבורא אין אף בריה יכולה להזיקו

מאור ושמש | יש להוסיף בכל יום בעבודת ה'

עבודת יששכר | כלל גדול בעבודת ה': מה שאסור - אסור וגם מה שמתר אין למנהר לעשותו

אגרא דכלה | כל אדם שומע דברי הצדיק את הנוגע אליו

שפת אמת | בכל דבר גשמי גנוזה הארה קדושה

עבודת ישראל | לא יתגאה יותר מדאי ולעמת זאת גם לא יהיה שפל יותר מדאי - בעת התפלה

אוצרות גאוני הדורות

קנה אברהם | על ישראל לפרנס את הדינים

שבות יהודה | רק הראוי לשפט בצדק יכול לחלק צדקה

אהלי יאודה | מחשבה רעה של עבודה זרה מצטרפת למעשה

פרי עץ הגן | המעיד עדות שקר אינו יכול לומר שידי לא שפכו דם נקי

אין שמואל | גר שאביו או אמו מישראל פשר לדון את ישראל

חדושי תורה | מלך נכרי אי אפשר לדונו

אבן שלמה | נתינת גבול על עניני גשמיות שלא יבלה בהם זמן רב

לחם אשר | שלוש היום בלמוד התורה

אדרת אליהו | סלוק שנאת חנם מהלב כדי שתבנה ותכונן ירושלים במהרה בקיינו

פני דוד | אמירת קריאת שמע בהקדמת שני תמידים

תכלת מרדכי | הנרא רק מעברות שפגידו ולא מעברות של חברו סימן שפגד מאחדות ישראל

באר יצחק | עשית תשובה קדם אמירת קריאת שמע

שערי תשובה | כשהצרה קרובה יבטח בישועת ה'

ספר חרדים | התהלכות בתמימות ולבטח בו יתברך בכל לבו

רבנו בחיי | אסור רבוי פסח וזהב למלך שלא יסור בטחוננו מה'

פלי יקר | אסור רבוי סוסים למלך כדי שלא יסור לבו מלבטח בה'

שני לוחות הברית | הבוטח בה' בכל עניניו מתדבק בו יתברך

ראשית חקמה | נעשה מרפכה למדת החסד פאברהם אבינו

פלי המדה | הבוטח בה' מבטל גזרות רעות

אוצרות רמח"ל | תפלת הבוטח עולה למעלה עד לפני פסא הכבוד

נתיבות עולם | בכח הפסחון נהפכת הפרענות לטובה

ערוגת הבשם | הכנעת היצר הרע בכח הפסחון

שם עולם | התבוננות בחסדי ה' עמו פאברך

מעשי צדיקים י

ספיר ויהלום | הארה חסידית מן הפרשה יב

זוהר הקדוש | עם פרוש הכתר והכבוד יד

בס"ד

קו 'מחברים'

שע"י ממלכת התורה עוז והדר

02-803-9999

לשאלות הלכתיות בבית ההוראה הקש 8

לדיני ממונות הקש 1 | לענייני גיטין קידושין וענייני יוחסין הקש 2 | לשאר עניינים הקש 3

מחברים

הניוז היומי מבית עוז והדר - אור לישרים

נכה מתחילים את היום!

נושאים בפרשת שופטים

רמזי התשובה וחדש אלול

תנחומיך ישעשענו נפשי

רבי יוחנן מטאלנא זיע"א

על ידי שהארם משים אל לבו מצבו ואלו ענשים היה מגיע לו על עונותיו ועושה תשובה - נצל מהם

אמר בשם הרבי רבי מרדכי הגר שליט"א (זיע"א) הרבי מויוניץ מונסי: פעמים צריך אדם לקבל צרות צרורות משמים על העברות שעשה רחמנא לצלן, אבל היות וחשב לבד מצבו ומה היה מגיע לו, נצול מהם. בעצם מחשבה זו שמשער מה היה מגיע לו ועושה תשובה - מורידים ממנו את הצרה ומרויח שלא בא עליו הדבר הזה.

הרמז בפסוק

והתאים הדבר מהפסוק בפרשה, שפטים ושטרים תתן לה ככל שצריך אשר ה' אלקיך נתן לה, 'שעריך' מלשון לשער, אם תשער במחשבה בדמיון איזה משפט היית צריך לקבל, שפטים ושטרים תתן לה ככל שעריך - תחשב ותשער מה מגיע לה, אז יהיה פאלו אשר ה' אלקיך נתן לה, שבוזה לבד יתקיים הדבר פאלו כבר נעשה לה, שהרי חשבת על זה ושערת, והצדקת עליך הדין.

לקוטי טיחות

רבי מנחם מענדל מליובאוויטש זיע"א

חדש אלול כעיר מקלט המכפרת ומתקנת נפש הורג בשגגה

שלוש ערים תבדיל לה גו' וזה דבר הרצח אשר ינוס שמה וחי גו' (יש ב-ד). על חדש אלול אמרו רז"ל ששמו נרמז בראשי תבות של הפסוק: 'אנה לידו ושמתי לה' (שמות כא א). פסוק זה הוא בפרשה שבה מדברת התורה באדם שהרג את חברו בשוגג (מבלי דעת), והתורה אומרת שיקבעו מקום שינוס שמה הרצח, ובאופן זה לא יירא מגואל הדם. והנה, זוהי פעלת ערי מקלט בהצלת גופו של הורג נפש בשגגה. בנוסף לכך, הרי גם נשמתו צריכה תקון וכפרה. וכפרה זו נעשית אף היא על ידי ערי המקלט, שהרי ענינם של ערי מקלט הוא גלות (ראה תוד"ה מידי (מכות יא)). ספר החינוך מצוה תי', וידוע אשר גלות מכפרת.

'אנה לידו ושמתי לה מקום רמז למקלט על ידי התשובה בחדש אלול

וככל הדברים האלה הוא גם כן ענינו

של חדש אלול. בהראשי תבות דאלול, אנה לידו ושמתי לה, מרמז שחדש זה הוא העיר מקלט, על ידי חשבון הנפש ותשובה, על המעשים לא טובים שעשה האדם במשך כל השנה.

כי אם, חס ושלום, חטא ופגם ועבר את הדרך, דרך ה' - הנה בכל עברה שעשה הרי הוא רוצח נפש, 'שפך דם האדם באדם' (בראשית ט), הינו שהוא 'שפך דם האדם', אדם דקדושה, הוא נוטל ומוציא דם וחיות מנפש האלקית שלו, ומסרם 'באדם' - אדם בליצל הוא היצר הרע, שופך דם האדם בשוגג או במזיד.

גלות לעיר מקלט - התנתקות מהישות והמציאות העצמית

וחדש אלול הוא ערי המקלט, אם החוטא גולה לחדש אלול - הינו שמנתק עצמו ויוצא מהישות ומציאות שלו, מארצך וממולדתך ומבית אביך' (בראשית יב א) - מרצונותיו, רגילותיו ומהמסקנות של השכל טעם ודעת שלו - ויהיה בבחינת 'ינס שמה' (כמדובר לה יא), אשר 'שם תהא דירתו' (מכות יא:) - כלומר שהוא מחליט בנפשו 'להתישב שם', לסדר 'מי תייו בסדר החדש של חשבון הנפש ותשובה, אזי גלות מכפרת'.

ולא רק הענינים הלא טובים שעשה בשוגג ותכפירו, אלא גם הענינים הלא טובים שעשה במזיד ותכפירו.

הצלה מגואל הדם - היצר הרע

עוד זאת, שעל ידי זה שהאדם יקים הינו שמה', לרוץ לתוך חדש אלול - נצל מגואל הדם, הוא היצר הרע המסית לחטא, הוא המקטרג, הוא המלאך המות', גואל הדם שרוצה להנקם מהאדם.

הקדוש ברוך הוא אומר לישראל: אני נותן לכם עשרים ותשעה, שלשים יום, אשר במשך הימים האלו, אם תנתקו עצמכם מהרגילות ונהגות הלא טובות שנהגתם עד עתה - ינוס שמה', תנוסו לתוך הסדר ונהגה של אלול להשתקע שם - אזי תוכלו לתקן כל מה שלא היה כדבעי למיהויו עד עתה, ובמילא יהיה למקלט מגואל הדם מפל הקטרוגים.

ועל ידי תשובה, בתחלה תשובה מיארה, שנעשו לו כשגגות, ואחר כך תשובה מאהבה, שנעשו לו פזיות - תכתבו ותחתמו - לאלתר בספרן של צדיקים לשנה טובה ומתוקה (ח"ב עמ' 623 ואילך):

ויחי יוסף

רבי יוסף מפאפא זיע"א

המזבח מאכנים רבות - רמז לשכירת הלב

ולא תקים לה מצבה (טו כב), פרש רש"י: מצבת אכן אחת. יש לפרש על דרך רמז, דמהראוי לאדם להפיר מעוט ערכו בעבודת ה' שעדין לא יצא ידי חובתו, ויהא לבו נשבר ונדקה על זה.

והנה הלב הוא כמו מזבח, דכבר אמרו ת"ל (ברכות כו): תפלות כנגד תמידים תקנום, ואמרו רז"ל (תענית ב) איזהו עבודה שהוא בלב זו תפלה, ועקר חשיבות התפלה הוא כשמתפלל בלב נשבר כמאמר הכתוב (תהלים נא) 'זכחי אלקים רוח נשברה'.

ולכן המצוה שהמזבח לא יהיה מצבת אכן אחת, אלא מאכנים הרבה - לרמז שהלב שהוא דוגמת המזבח צריך להיות נשבר לרסיסים לידע שלא יצא ידי חובתו בעבודתו? תברך שמו:

שער ישיטכר

רבי חיים אלעזר ממנוקאטש זיע"א

רמז נאה להוראת הבעל שם טוב והרב הקדוש רבי פנחס מקוריין זיע"א שכדורותינו יאה ומתר להתפלל בימים הנוצרים על צרכי גשמיות ופרנסה

במסורה תכין ג', 'תכין לה הדרך' (יה א) 'תכין דגנים פי כן תכין' (תהלים סה י) 'תכין לבם תקשיב אונך' (שם י ז). יש לומר מרמז על אלו הימים ימי הרצון אלול וראש השנה, דהנה כתב בסדור הארז"ל פנות אלול בסוד הפסוק 'הנותן פים דרך' (ישעיה מג טז), ותשובה נקראת גם כן דרך כמו שנאמר (תהלים כה ח) 'ורה חטאים בדרך וכו'', וכן ודרך תשובה הורית.

והנה תפלותינו בימי הרצון והימים הנוצרים, כבר כתבו בשם רבנו הקדוש אור עינינו הבעל שם טוב זיע"א שאמר דאף שכתב בתקוני זהר (תיקון ו כב) הקדוש באים ביום הכפורים לבי כנישתא וצווחין ככלבין הב לנו תיים הב לנו מזונא, מפל מקום בזמן הנה מתר להתפלל על פרנסה ביון שהוא צריך גבוה? תברך.

וכן כתבו בשם הקדוש מורנו הרב פנחס מקארעץ זיע"א שהקפיד על מי שאינו

לא תלמד, וכשלא תלמד ממילא לא ימצא בך, ומכלל לא אתה שומע הן, וכמו להבדיל תלמוד תורה פנגד כלם (פאה פ"א מ"א), שהלמוד כולל ומקיף את העשייה. והנה זה בא ללמד ונמצא למד, דכמו פאן דפרט הכתוב עשרה דברים שהם נגד עשרה פתרין דמסאבותא, ואת כלם כוללת עברת הלמוד, פן להבדיל בקדשה – כל המצות ועניני ירחא שביעא הפל נכלל בלמוד של מסכתות הללו ראש השנה יומא וספה, ועל פן כל בעל נפש מחיב לגזל מעותותיו הספורות ולקבע למוד מסכתות הללו בימי אלול שהוא הנהגה לירחא שביעא, הגדול לפי גדלו והקטן לפי קטנו (תרי"ה):

כראוי ומקשיב שית שפתינו פשיהיה בלי ערוב ודאגות מחשבות פונסה) השם יתברך יעזרנו:

שם משמואל

רבי שמואל מסוכטטוב זיע"א

על כל בעל נפש ללמד בחדש אלול מסכתות – ראש השנה יומא ספה – שבהם נגזו כח הימים טובים של חדש תשרי

לא תלמד לעשות וגו' לא ימצא בך מעביר בנו ובתו כאש (יח ט). משמע שהם שני לאוין, והלמוד הוא עברה בפני עצמה, ולא עוד אלא שעברת הלמוד גדולה שמביאה לידי מעשה, וכך הוא הפרוש,

מתפלל על פונסה בימים האלו, ובפרט בימים האלו בצוק העתים בעונותינו הרבים (וכן נמצא בספר פתח שם טוב לרבנו הקדוש הבעל שם טוב זי"ע בדרושו לראש השנה כי בזמן הזה הוא פונסה צרכי גבוה. וכבר מרמז גם פן בתקוני זהר הקדוש בהקדמה (י): שבעין שנין דעניויתא דגלות פתראה מאן זכיל למיקם בהם. השם יתברך ירחם).

המו המסורה

וזהו תכין לך הדרוך (שהוא דרך תשובה) בחדש הזה) 'תכין דגנם פי כן תכניה', (מבקשים מהשם יתברך שיתכין דגנם, השפעת דגן וחירש ופונסה בהרחבה, פי כן תכניה' ונתמסר העולם, פי אי אפשר בלא זה) 'תכין לבם תקשיב אונג' (שעל ידי זה יהיה לנו הנהגות לב פרייר ומח להתפלל וללמוד

פרשת שופטים

עבודתך בתמידות בלי שנוי, ואמר בטעם אשר שגא ה' אלקיך – כי בשביל זה אמר השם יתברך – הו"ה אלקיך, ואם תעשה עבודתך במשפט אחד תמיד, זהו אשר שגא ה' אלקיך, והבין פי אי אפשר לפרש הפל בכתב, והמשפיל יבין:

יש לך דקדק, למה ליה למימר 'אשר שגא וכו', בודאי ביון שמוזהר על זה, בודאי זה תועבת ה' אשר שגא וכו', והרי לא אמר פן בכל הלאוין.

לכל יום ולכל שעה תפקיד מחדש בעבודת ה'

והנראה לפרש ברמז לעבודתו יתברך שמו, דהנה יש בני אדם שיש להם חק קבוע ומצמד ומצב, ככה יעשו כל ימיהם וככה יתנהגו לכל זיויו ממנהגם, ויש לנו בקבלה מצדיקים שאין יום דומה לחברו ואין שעה דומה לחברתה, והבין מה שאיתא בזהר הקדוש (תיקוני תי' כב סה.) לבושין דהוא לבש בצפרא לא לביש ברמשא, ממילא בכל שעה יש עבודה אחרת, ויצטרך האדם שיהיה כל מעשיו לשם שמים בכל שעה לפי המצטרך באמת לעבודתו יתברך, אין מן הצורך להאריך המשפיל יתבונן דבר מתוך דבר.

והנה איתא בזהר חדש (יתרו טז): פאשר נתן ה' יתברך תורתו לעמו ישראל, נתפשטה המ"ם סתומה דאלקיים ונעשה אלקיך, על פן אמר אנכי ה' אלקיך (שמות כ ב).

והכונה על פי דרך הנ"ל לאמירתו יתברך אנכי הו"ה אלקיך, דייקא בפרטות לכל אחד בפני עצמו שאני אלקיך מיחד לך בפני עצמך להו"ה חדשה, שאני מהנה אותך בכל עת ואני בעל היכלת שלך בכל עת ורגע, ובדרך זה תהיה עבודתך לי בכל פעם לפי ההנהגה החדשה והזמן המצטרך, והבין.

הרמז בלשון הפסוק

וזהו שאמר ברמז ולא תקים לך מצבה – היינו מצמד ומצב שזאת תהיה

לא תטע לך אשרה כל עץ אצל מזבח ה' אלקיך (טז כא)

מאמר מרדכי

רבי מרדכי מנדבורנא זיע"א

אין לחקות תנועות ומנהגי הצדיקים ללא ידיעת טעם הדבר

ענין מרמז על הצדיק, דהנה יש בני אדם פשוטין איזה תנועה ומנהג מהצדיק, אף על פי שלא נחמט ונתברר להם מאיזה טעם וש"ש מה, עשה הרב תנועתו ומנהג זה, הם עושים אחריו פמותו. ועל זה אמר בספר הקדוש נעם אלימלך (פרשת קדושים ד"ה אל תפנו) שהדבר כמין פסל חס ושלום – לעשות תנועה ומנהג דגמט רבך, אם לא אחר ששאת ונתת בדבר ויש להם טעם וכוונה רצויה על פי התורה, אזי תשפיל ואז תעשה, פי אם לאו מי יודע לאיזה פונה והוראות שעה עשה הרב ככה, ומכל שפן פרב שאינו מסמך כל כך – מבאר בשם הרב הקדוש מלובלין שהוא קרוב לעבודה זרה ממש חס ושלום.

וזהו שהזהירה התורה הקדושה לא תטע לך אשרה כל עץ, שהצדיק לא יהיה לך בעיניך דגמט אשרה, אילן הנעבד חס ושלום פנ"ל, ורק אחר שתברר הדברים לאמתתן אז תוכל עשות כמעשהו:

ולא תקים לך מצבה אשר שגא ה' אלקיך (טז כב)

אגרא דכלה

רבי צבי אלימלך מדינוב זיע"א

הקדוק בלשון הפסוק

כי יפלא ממך דבר למשפט בין דם לדם וגו' וקמת ועלית וגו', וכאת אל הכהנים וגו' והגידו לך את דבר המשפט, לא תסוד וגו' (יז ח-א)

אמת ליעקב

רבי יעקב יצחק מבלנדוב זיע"א

העצה היוצאת ראשונה מפי הצדיק היא רוח הקדש המתנוססת בקרבו ולאחר שהאדם מפקפק בה מטה את הצדיק לדעה אחרת

נראה בעזרתו יתברך, דהנה אמרו חז"ל במשנה (אבות פ"ו מ"א) הלומד תורה לשמה זוכה לדברים הרבה כו' ונהנין ממנו עצה ותשיה כו'.

והענין הוא, פי אף שפוטלה הנבואה פעת, עם כל זה השפע הקדוש אשר השם יתברך יופיע על הצדיק האמתי אשר הרגיל והכין לפעל בעבודת הקדש ושמר וקדש את רמ"ח אבריו ושס"ה גידיו וכל שאר חושיו וכוותיו רק לעבודת הבורא ברוך הוא, אזי הוא ממש מרפכה קדושה לחול ולהופיע עליו שפע קדש ולהיות רעיונותיו זפים וצלולים בלי שום פסלת, וממילא יוצא מפיו הקדוש רק דבורים אמתיים ונקיים להשיב אל שואלו דבר דבור על אפניו פאשר נגזר עליו לטוב מן השמים.

והנה האיש אשר יהיה לו דבר ויבא אל הצדיק האמתי לדרש מאתו ולשאל עצה נכונה מן הצדיק, אם יהא לו אמונה שלמה בהצדיק – ישמר פיו ולשונו של הצדיק וכל היוצא מפיו הקדוש יעשה, ואף אם יראה לו לעשות ענינו בדרך אחר, עם כל זה יבטל רצונו מפני רצונו ויאחז דבריו הראשונים ממש היוצאים מפה קדוש בלי לנטות זמין ושמאל, ובעזר השם יתברך דבוריו יעשה פרי ויצליח בכל ענינו.

אך האיש אשר לא כן עמו, וכאשר שומע העצה יוצא מפי הצדיק הוא מתחיל להרבות דברים ולהשיב על דברי הצדיק פני שהצדיק יסכים לדבריו וינטה מדבריו הראשונים אשר רוח ה' דובר בו, הנה אף שהצדיק יסכים לדברי השואל, עם כל זה אין זה זיווגו של ראשון, כי בכל דבר יש לנטות זמין ושמאל, ואלו שמר דבורי הצדיק הראשונים אשר יצא בקדושה בלי שום ערוב ממשכות שלו איש פשוט – אזי בודאי יעשה פרי ויצליח בכל ענינו, כי הן המה היו בדבר ה' אשר הופיע עליו שפע קדוש.

הרמוז בלשון הפסוקים

וזהו יש לרמוז בהמקראי קדש אלה, כי יפלא ממך דבר למשפט וגו', ובאת אל הכהנים גו' – תלף אל הצדיק אשר יהיה בימים ההם. ודרשת והגידו גו' – תהיה בטוח שיפתן לך עצה נכונה והגונה. רק השמר לך ועשית על פי הדבר אשר יגידו לך – פרוש שתשמר פיו ולשונו לעשות רק דבריו הראשונים היוצאים מפיו הקדוש, כי הן הם הדברים אשר ממקום קדוש יהלכו, כי נובעים הם מן המקום אשר יבחר ה'.

ועל פן ושמת לעשות ככל אשר יורוך. כי אם חס ושלום תתחיל להטות דעת הצדיק לסור לדעתך ונסכים לדבורך, תדע פי אף שייסכים לדעתך, אכן לא זו הדרך האמתי לסמוך עליו, כי יש בהם צד זמין ושמאל, וזהו לא תסור גו' זמין ושמאל, כי כאשר תסור קצת מדבריו יהיה בהם ערוב זמין ושמאל ולא זו הדרך הישר אשר יהיה מוכן להגיד לך, ועל פן לא תסור, רק אותו תשמר ובו תצליח:

לא תספון לשוב בדרך הנה עוד (יז טו)

לקוטי מי השלוח

רבי מרדכי יוסף מאיזביצה זיע"א הכולל עצמו להרגלים עובר על לא תסיפון **אמר** אבי אדוני מורי ורבי זללה"ה: מי

שמרגיל את עצמו באיזה טובה אשר קשה לו להפרד ממנה הוא עובר על הלאו לא תסיפון לשוב בדרך הנה עוד, כי זה הוא באביזריהו מנה הלא תעשה.

כי ענין מצרים הוא אשר היו ממלאים בכל טוב וכל טובות עולם הנה ולא תחסר כל בה, כמו שפתיב (בראשית יג ט) 'כגן ה' בארץ מצרים', והיו מסבבים את האדם בגדל תשוקות ותקודות עד אשר עברו ראשו, כמבאר שאין עבד יכול לברח. ונה היה טמאת וקלפת מצרים – שהיה ממצר ומגביל את האדם ומקיף אותו בכל סביבותיו אשר לא יוכל להפרד ממנה.

וכן נמצא תחפון הנה באדם, כשירגיל את עצמו באיזה טובה קטנה אשר יש לו נייקא בזה, אשר אף אם ירצה להעלותו לאיזה מעמד יותר נכבד ונעלה מזה המעמד שעומד כעת, לא יוכל להפרד ממעמדו והרגלו אשר עומד בו לזמן ממנו (בית יעקב שמות תשא ס"ד, סוד ישרים ליל פסח כ"ג ד"ה מרור):

תמים תהיה עם ה' אלקיך (יח יא)

לקוטי תורה

רבי שניאור זלמן מליאדי זיע"א **שלמות האיברים תלויה בקיום כל המצות פרוש**, כשיהיה תויה נמשך להיות אלקיך, דהינו על ידי המצות, אזי תהיה תמים ושלם בכל אברי הנפש. מה שאין פן אם חסר מצוה אחת או פגם בה הרי נעשה מחסר אבר, כי שלמות אברי הנפש תלוי בהמשכת אברין דמלכא, שהן המצות שהן הן חיות אברי הנפש, ובלעזון אין להם קיום וחייות (פרשת נצבים מה, א):

תכין לך הדרך (יט א)

אהבת שלום

רבי מנחם מנדל מקוסוב זיע"א **'תכין לך הדרך' – הקב"ה חפץ להשפיע כל טוב והכל תלוי רק בהכנה נאותה מצד האדם | משל נאה שמעתי** מפה קדוש ישראל והדרו איש אלקי בוצינא קדישא מורנו הרב רבי זכריה מענדיל משענדישוב פרוש הפסוק 'תכין לך הדרך', על דרך משל למלך שצוה לעבדיו להביא לו פלים נקיים וישטופים מחמת שרוצה לתן להם מתנה הגונה מאד באותן הפלים. **ובהיות** פן השכל מחיב שאם ישטפו פעם אחת הפלים ויראו שעדיין

אינם נקיים פראוי צריכין עוד לשטף פעם שנית, וכמעט עד מאה פעמים וכלי שעור וכלי ערף עד שיהיו הכלים בתכלית הנקיות, בכדי שיתרצה המלך להשפיע באותן הכלים. **שאם** חס ושלום לא יהיו נקיים כמו שפראוי ונכון, אזי לא די שלא יתרצה המלך להשפיע באותן הכלים, אלא אדרבה יתמלא רגז עליהם.

נמצא שכל הרעש הנה הוא העקר ושרש ויסוד, להכין עצמו בהכנה דרבה בכדי שיתרצה המלך להשפיע באותן הכלים אותה המתנה הערבה ומתוקה.

באר הנמשל לעבודת הבורא

והנמשל הוא בענין החכמה, דהנה כתיב (משלי ב ו) 'כי ה' יתן חכמה מפיו דעת ותבונה', אף האדם צריך להיות כלי מוכן לקבל החכמה, ועל פן צריך האדם לנקות ולטהר ולקדש אבריו במחשבה דבור ומעשה בסור מרע ועשה טוב ביגיעת הנפש ויגיעת הגוף – בכדי שיהיה שלם ולא פגום חס ושלום באחד מאבריו, רק יהא כלי שלם כלי מוכן, בכדי שיתרצה השם יתברך להשפיע לו חכמה.

ואם רואה האדם שעדיין אין השם יתברך מרצה להשפיע לו חכמה, יתלה החסרון בעצמו כי מסתמא עדין אינו מנקה ומטהר לגמרי פראוי וצריך להתאמץ עוד יותר בנקיון וטהרה וקדושה ופרישות בכדי שיהא כלי מוכן לקבל החכמה.

הרמוז בלשון הפסוק

וזהו תכין לך הדרך – פרוש לדרך ה' אינך צריך רק ההכנה, הינו להנקות ולהטהר בכדי שתהא כלי מוכן לקבל החכמה, ומי שבנידו הכח לתן ולהשפיע בודאי ישפיע באותן הכלים המוכנים, עד כאן שמעתי:

והיה בקרבכם אל המלחמה (כ א)

דברי שלום

רבי שלום מקודינא זיע"א **מלחמת היצר מתוך שמחה והיה** בקרבכם אל המלחמה. לכאורה אינו מוכן מהו השמחה, הא אין והיה אלא לשון שמחה (ויקרא יא ט). וכמדומה ששמעתי בשם הצדיקים, כי צריך להיות המלחמה מלחמת היצר בשמחה, ואז יוכל לנצחו, ולא בעצלות ועצבות. **ונראה** לי עוד, כי באמת הוא שמחה כיון שמרגיש בהשונא ועושה עמו מלחמה אין לך שמחה גדולה מזו, כי עקר החסרון שאינו מרגיש בשונא וסובר שלום עלי נפשי:

הכריזו בנפש רוח כמו שפכתנו, מי האיש השוטה שידע ומכיר שיש לו נשמה נכונה ומזמנת משעת יצירתו, ואינו משתדל להביאה אליו כדי לתזות בנעם ה' ולבקר בהיכלו.

וזוה שאמר אשר ארש אשה ולא לקחה, היא הנשמה פאמור, ילך מעצת יצר הרע שמשטעהו ועושה לו עכוב שלא לקחתה לו לאשה, וישב לביתו ויעשה תקון כדי שיזכה בביתו זו אשתו היא הנשמה, ואם תעצל חוששין פן ימות במלחמה זו מלחמת יצר הרע, ואיש אחר יקחנה ויזכה בה ותאבד מבעליה:

חדש אלול

שערי ארוכה

רבי יעקב אביחצירא זיע"א

אף שהתרחק האדם כל השנה ביכלתו להתקרב בחדש אלול ע"י ענוה

דומה דודי לצבי או לעפר האילים הגה זה עומד אחר פתלנו משגיח מן החלונות מציץ מן התרפים (שיר השירים ב ט). כאן נרמז 'אלול', לצבי או לעפר דהינו תבת או עם ב' למדיין לצבי לעפר הוא 'אלול', עוד, דומה דודי לצבי או לעפר ראשי תבות גימטריא 'באלול'.

ובא הרמז פאן לרמז דאף על גב דהקדוש ברוך הוא רחוק ממנו בשאר ימות השנה, מכל מקום בימים נוראים האלה עם עשרת ימי תשובה מצוי הוא וקרוב לנו, כמו שכתוב (ישעיה נה ו) 'דרשו ה' בהמצאו קראהו בהיותו קרוב'.

וזוהו שאמר 'דומה דודי לצבי', פלומר, אף על גב דבשאר ימות השנה רחוק ממני, עכשו בחדש הזה הוא רץ פצבי וקא אלי מהרה לעשות לי צרכי. ותדע באיזה זכות בא לי, בשביל הענוה, זה עומד גימטריא 'ענוה' עם הכולל, דעקר השגחתו בי והשראת שכינתו בקרבי היא הענוה, כמו שכתוב (שם טו ב) 'ואל זה אביט אל עני ונכה רוח וחרד על דברי'.

והענוה נרמזה גם פן פאלול, ד'אלול' במלוי אל"ף למ"ד וא"ו למ"ד עם הכולל גימטריא 'ענוה' במלוי ע"ן גו"ן יו"ן ה"י, לרמז דעקר התקון שיעשה האדם בפאלול הוא שייאחז בידו מדת הענוה שהיא שרש פל הקדשה. וזהו שאמר 'הנה זה עומד אחר פתלנו', פלומר מי גורם לו שעומד אחר פתלנו ושומע תפלתנו ומקבל תשובתנו, בשביל הענוה הרמוזה ביזה עומד' כמו שפכתנו:

לו בית בנוי ומשכלל ואינו רוצה לדור בו, וכן נמי מלת האיש עם ארבע אותיות גימטריא 'שוטה', דהינו שהאיש העושה הדבר הזה שוטה הוא.

לכן בעודנו חי צריך שיתעורר ויתקן מעשיו, כדי שיזכה וישגי לקחת לו הנפש שיש לו מעולם העשיה טרם שימות, שאם נצחו היצר הרע ומת בלי תשובה בהכרח איש אחר יקח הנפש ההיא והוא נשאר ריקם ממנה, לכן ילך וישב לביתו, דהינו ילך מדרך הרעה שייצר הרע מתעוהו ללכת בה, וישב לדרך טובה וישרה שהיא גורמת לו להשיג נפשו.

וזוהו וישב לביתו, דהינו נפשו המוכנת לו, פן ימות במלחמה, דהינו שפא ינצחנו יצר הרע במלחמה וימות בלי תשובה, ואז איש אחר יחננו, וזכה באותה נפש והוא נאבדה ממנו, לכן בעודנו חי יתעורר וישב לביתו:

חלול הכרם שנטע רומז לקנין הרוח

וכנגד מי שזכה בנפש ועדין לא זכה ברוח שהוא מעולם היצירה, מכריזים המלאכים ואומרים מי האיש אשר נטע כרם ולא חללו, כרם רומז לרוח שהוא מיצירה, דמלת 'הכרם' במלוי ה"י פ"ף רי"ש מ"ם עם האותיות והכולל גימטריא רוח מעולם יצירה, ומכריזים המלאכים ואומרים פאשר הכריזו על הנפש כמו שפכתנו.

מי האיש השוטה שמכיר יודע שיש לו כרם נטוע, שהוא הרוח שמעולם היצירה פאמור, ולא חללו, דהינו אינו משתדל לפדותו לקחתו להתענג, ילך וישב, דהינו ילך ויעבר מדרך שמתעוהו בה יצר הרע וישב לביתו, דהינו ישוב ויתקן עד שיזכה להחזיק בביתו שהוא הרוח, דכל הנפש רוח נשמה נקראים 'בית', שאם תעצל חישנין פן ימות במלחמה, היא מלחמת יצר הרע שגלחם עמו ועושה לו עכוב שלא יזכה לרוח, ואיש אחר יחלנו, דהינו איש אחר יפדה הרוח ההוא ויזכה בו ונאבד מבעליו.

לקיחת אשה ארוסה רומז לקנין הנשמה

וכנגד מי שזכה בנפש ורוח ולא זכה עדין בנשמה, מכריזין המלאכים ואומרים ומי האיש אשר ארש אשה ולא לקחה, אשה הינו הנשמה שהיא מעולם הבריאה, ועולם הבריאה עצמותו אל שדי, והוא גם פן ה"א ראשונה, וזהו נרמז במלת אשה שהיא ראשי תבות אל שדי ה', שהיא ה' ראשונה שבשם. עוד, 'הנשמה' עם הכולל גימטריא 'אשה' פה'.

ומכריזים המלאכים ואומרים פאשר

ודברו השטרים אל העם לאמר מי האיש אשר בנה בית חדש ולא חנכו וילך וישב לביתו פן ימות במלחמה ואיש אחר יחננו. ומי האיש אשר נטע כרם ולא חללו וילך וישב לביתו פן ימות במלחמה ואיש אחר יחלנו. ומי האיש אשר ארש אשה ולא לקחה וילך וישב לביתו פן ימות במלחמה ואיש אחר יקחנה (כ ה-ו)

מחשוף הלבן

רבי יעקב אביחצירא זיע"א

הנפש רוח ונשמה מזמנים אל האדם כשיטיב מעשיו

אפשר לרמז, דהנה כל אדם מישאל לש לו נפש רוח נשמה, נפש מעולם העשיה ורוח מיצירה ונשמה מבריאה. והנה אף על גב דכל אחד יש לו נפש רוח נשמה, מכל מקום אינו משיג אותם כי אם על ידי מעשיו הטובים שישגל, שיהיה זהיר לקיים תרי"ג מצות בסור מרע ועשה טוב, זהו העקר שיהולו עליו נפש רוח נשמה שלו המוכנים לו מיום יצירתו, ובלא קיום המצות אינו משיג הנפש רוח נשמה שלו.

ואפשר דעל זה אמר בתוכחה (דברים כח טו) 'זהיו חייך תלאים לך מנגד', 'חייך' הם נפש רוח נשמה שהם החיים האמתיים של בני ישראל, וכל אחד נודמנו לו משעת יצירתו, אם ייטיב את מעשיו יזכה להם ויבואו לו, ואם לאו לא ישיג אותם לעולם. וזהו שאמר 'זהיו חייך תלאים לך מנגד', דהינו פנין שלא הכשרת מעשיו, גם 'חייך' הראוי לך נשאר 'תלאים' ולא תזכה להם:

חנוד בית חדש רומז לקנין הנפש

וזוהו שרמזה התורה פכאן, ודברו השטרים, הם המלאכים המכריזים בכל יום, ואומרים מי האיש אשר בנה בית חדש ולא חנכו, בית חדש היא הנפש שהיא מעולם העשיה, נפש גימטריא 'זהו בית'.

ופרוש אשר בנה, דהינו כבר בנויה נפשו משעת יצירתו, והני פאלו הוא בנאה דיצירתו גרמה בנינה, אבל עדין לא זכה לדור בתוכו, דאינו זוכה לדור בתוכו כי אם על ידי מעשיו הטובים. וצריך האדם שיתעורר ויבין ויכיר, וכי יש שטות שמאבד טובתו בידו יותר מזה, שהרי ביתו בנוי ומשכלל ונכון ומזמן לו, והוא עוזבו ואינו רוצה לדור בו, אין לך שוטה וקסיל ובער יותר מזה.

וזוהו נמי שאומרים המלאכים המכריזים בהכרזתם, שפונתם פך היא, מי האיש אשר בנה בית חדש ולא חנכו, דהינו מי האיש השוטה שעושה דבר כזה, שיש

• לשונות של אור •

בטחון

אור התורה

רבי שלום תאומים זיע"א

כאשר האדם מכניס עצמו כליל תחת רשות הבורא אין אף בריה יכולה להזיקו

שמעתי מפי צדיק וקדוש עליון שצנה לאחד ממקרביו, כאשר יתרמי לו ח"ו איזה צער בשום דבר בעולם, יהיה ממה שיהיה, בממון או בענינים אחרים רח"ל, צנה לו שיאמר כלשון לע"ז בזה הלשון: רבוננו של עולם דוא האסט מיד באשאפין, דוא גישט מיר חיות, איך האלט מיד נאר אין דיר אליין און ווייטער האט צו מיר קיינער ניט [רבוננו של עולם אתה בראתני, אתה מחיה אותי, אני סמוך רק עליך לברך, ואין לזולתך דבר אל] עכ"ל. ואמר שבנדאי יועיל לו מכל צער ונזק והוא ברוך, והוא ממש דבריני, כיון שהוא מדבק עצמו בחי החיים אז הוא תמים מכל צד ואין שטן ואין פגע רע (פרשת בא):

עבודת ה'

מאור ושמש

רבי קלונימוס קלמן עפשטיין זיע"א

יש להוסיף בכל יום בעבודת ה'

הנה הנבר אשר הקם עול ונכון לבו בעבודת בוראו, ראוי שיעלה במעלות גבוה מעל גבוה, ולהוסיף יום יום שכל ואמין כח בעבודת השי"ת. אכן האיש אשר ישאר נצב במצב אחד, ותפלתו היום כתמול שלשום כלי תוספות, זה לאות כי עודנו במדרגה פחותה, ולא השיג געימות אור השי"ת ועבודתו:

עבודת יש"ת

רבי יש"ת דב מוהלברא' זיע"א

כלל גדול בעבודת ה': מה שאסור - אסור וגם מה שמותר אין למהר לעשותו

ראיתי באיזה ספר מובא בשם צדיק אחד שהשיב לאיזה חסיד - כי שאל ממנו עצה ודרך כלל לעבודת השי"ת, והשיב לו: זה כלל גדול, מה שאינו רשאים לעשות אינו רשאים, ומה שמותר לעשות, לא תמהר לעשותו (וואס מען טאהר נישט טאהר מען נישט, אין וואס מען מעג אייל דיר נישט):

צדיק

אגרא דכלה

רבי צבי אלימלך מדינוב זיע"א

כל אדם שומע דברי הצדיק את הנוגע אליו

בהצדיק הנדבק בקונו, מתלבש בו אור השופע מאין סוף ב"ה לומר דבריו בתורתו ית' מה שנוגע לכל גפש

השומע. והנה הוא דבר נבדק בנסיונות למשכילים, לא יכחיש אותן זולת תועי רוח וחסרי מדע:

קדשה

שפת אמת

רבי יהודה אריה לייב מגור זיע"א

ככל דבר נשמי גנוזה הארה קדושה

בעניני עוה"ז, שנק' עלמא דשיקרא, עכ"ז צריך האדם להאמין שיש בכ"ד הארה גנוזה פנ"ל. וע"י הרהיפה למצא הצדק, מתגלה לו בכל מקום. והוא בתנאי שלא להתדבק בגשמיות (תול"ב):

תפלה

עבודת ישראל

רבי ישראל מקו"ני' זיע"א

לא יתנאה יותר מדאי ולעמת זאת גם לא יהיה שפל יותר מדאי - בעת התפלה

מי שמתפלל ועובר לה' רק במחשבת גדלות הבורא ואינו מקטין את עצמו, אשר על ידי כן הוא מתנאה ברוחו לאמר ברוך ה' אני מתפלל ועוסק בתורה ובמצוות, או להפך מי שמסתכל על עצמו שהוא אין ואפס, רק שהוא בכחנית מרה שחורה, שמתמרמר כל כך עד שלא יאמין שהקב"ה ישמע לתפלתו, ואם כן למה יתפלל בהנם, הנה תועבת ה' גם שניהם:

אוצרות גאוני הדורות

שפטים ושטרים נתן להם ככל שצריך אשר ה' אלהיה נתן להם לשבטיהם ושפטו את העם משפט צדק (טו יח)

קנה אברהם

רבי אברהם חי אמוזג זצ"ל

על ישראל לפרנס את הדנינים

יש לדקדק, מדוע נקט הכתוב לשון "תתן לה", ולכאורה היה לכתוב לומר "תשים עליך" כמו שנאמר לגבי מלך "שום תשים עליך מלך" (דברים יז, טו).

יוכן בהקדים את מה שפסק מן בשו"ע (חור"ט ס' ט סע"ג) נהגו לעשות לבית דין קפה, שפוסקים ממון לפרנסת בית הדין, ומגבים אותה בתחלת השנה או בסופה, ואין בו משום תורת שחד, כי חובה על ישראל לפרנס דיניהם ותכמיהם. ואפשר להוסיף טעם לתקנה זו, שאם לא

מוכא במדרש (הביאו רבי אברהם חזקוני בספרו 'שתי ידות'), "צדק צדק תרדף", למה "צדק צדק" שתי פעמים, אלא לומר להם אם עשית צדק במשפט, יכול אתה לרדף אחר צדק אחר, לעשות צדקה לעניים. והדברים תמוהים. וכי רק אם אדם שעושה משפט צדק יכול לתת צדקה.

ונראה לבאר בהקדים את דברי הגמ' בשבת (ק"ח:), 'אמר רבי יוסי, יהא חלקי מגבאי צדקה, ולא ממחלקי צדקה'. ופרש רש"י ששעמו של רבי יוסי הוא כיון שמי שמחלק את הצדקה עליו להקפיד ביותר לתת לכל אחד ואחד לפי מה שהוא צריך, אמנם לפעמים מחלק הצדקה ועתו קרובה לרחם על האחד יותר מכדי צרכו, או שדעתו קרובה לאחד יותר מחברו, ומטעם זה אמרו חז"ל בגמ' ב"ב (ז:): צדקה נגבית בשנים ומתחלקת בשלושה.

יהיה להם מהיכן להתפרנס, יש חשש שיבואו לטל שחד מבעלי הדין, אף ע"י קפה זו לא יצטרכו לטל שחד, שהרי יש להם כדי פרנסתם.

ומעתה, מה שנקט הכתוב במנוי הדנינים לשון "תתן", הוא כדי לרמוז שעל הצבור לתת מכספם כדי להשתתף בקפה של בית הדין, כדי שיוכלו להתפרנס ממנה, וממילא "ושפטו את העם משפט צדק". (באדיבות 'מכון חכמי ספרד' נתיבות)

צדק צדק תרדף למען תחיה וירשת את הארץ אשר ה' אלהיך נתן לך (טו ט)

שבות יהודה

רבי יהודה אלבאו זצ"ל

רק הראוי לשפט בצדק יכול לחלק צדקה

שאביו ואמו גויים, וזהו "אשר לא אחיד הוא". אבל פאשר אחד מהם מישראל, נחשב הוא "מקרב אחיד" ויכול אתה למנותו להיות דין. (באדיבות 'מכון חכמי ספרד' נתיבות)

חדושי תורה

רבי יקותיאל זלמן איטינגא זצ"ל

מלך נכרי אי אפשר לדון

מה שאמר הכתוב 'לא תוכל' ולא אמר 'לא תתן עליך איש נכרי', הגם שהתרגום פירש אינך רשאי, עם כל זה פשוטו של מקרא 'לא תוכל' משמע שאינך יכול.

ויתכן לפרש על דרך דאיתא במסכת ראש השנה (ח:) על פסוק (תהלים פא ה) 'כי חק לישראל הוא משפט לאלהי יעקב', עפ"י וישראל באין לדין, ישראל קודם לעכו"ם מקמי דליפוש חרון אף, מנין תלמוד לומר 'כי חק לישראל הוא משפט לאלהי יעקב', מלמד שישראל קודם.

כדרכי חסדא, דאמר רב חסדא מלך וצבור, מלך נכנס תחלה לדין, שנגאמר 'משפט עבדו ומשפט עמו ישראל', מאי טעמא, איבעית אימא לאו אורח ארעא למיקם מלכא מאבראי, ואיבעית אימא מקמי דליפוש חרון אף, ע"כ לשון הגמרא.

ואם כן לפי זה שאין העכו"ם נדונים תחלה כפי שלא ליפוש חרון אף, ומלך ישראל מלך תחלה מחמת דלאו אורח ארעא למיקם מלכא מאבראי, וכל זה יכול להיות רק במלך ישראל, מלך נכנס תחלה מחמת דלאו אורח ארעא למיקם מלכא מאבראי.

אבל במלך עכו"ם איך יכול השי"ת לעשות דין, אם לדון המלך תחלה אינו יכול, מחמת שהוא עכו"ם ויהיה מיפוש חרון אף, ואם יכנסו ישראל תחלה גם כן אינו יכול להיות, דלאו אורח ארעא למיקם מלכא מאבראי, ואם כן איך יכול לעשות במלך עכו"ם דין, ועל כן על זה אמר הכתוב 'לא תוכל לתת עליך איש נכרי' כי אין באפשרות לדון אותו פהנ"ל.

תכין לך הדרך ושלת את גבול ארצך (יט א)

אבן שלמה

רבי שלמה זלמן ארנטיין זצ"ל

נתינת גבול על עניני נשמות שלא יכלה בהם זמן רב

גרמז בושלת את גבול ארצך שיחלק את זמנו ועתו לעסק בשלשה דברים

ממנו, אלא פרע מהן. נמצא, שאפלו פרעה הרשע פחד מה' שיפרע ממנו על ששפך את דמם של התינוקות.

וא"כ, מאחר ונדעה התורה שאין לך אדם מישראל אשר יעז פניו לעשות רעה כזאת, שמלבד שיעיד עדות שקר, יבוא הוא בעצמו לשפך דם נקי, ואף אם יעיד עדות שקר שמחכת מיתה, הרי זה מפני שאינו תולה את השפיכות דמים בעצמו אלא במי ששפך דמים בפעל.

לפיכך אמרה התורה 'יד העדים תהיה בו כראשנה', ואז כבוא העדים להעיד, ידעו שאם שקר הם מעידים, הרי שהם עתידים לתת את הדין גם על אסור של שפיכות דמים והכך ימנעו מלהעיד עדות שקר. (באדיבות 'מכון חכמי ספרד' נתיבות)

שום תשים עליך מלך אשר יבחר ה' אלהיך בו מקרב אחיד תשים עליך מלך לא תוכל לתת עליך איש נכרי אשר לא אחיד הוא (יז טו)

אין שמואל

רבי שמואל די אבילה זצ"ל

גר שאביו או אמו מישראל כשר לדון את ישראל

יש לזקוק, כי מאחר ואמר 'מקרב אחיד תשים עליך מלך', לשם מה חזר ואמר "לא תוכל לתת עליך איש נכרי". ועוד, לשם מה הוסיף לומר "אשר לא אחיד הוא", הלא הדבר ברור ש"איש נכרי" אינו נחשב ל"אחיד".

ויובן, בהקדים את דברי הגמ' בקדושין (עו:) שדורשת מהפסוק "שום תשים עליך מלך" כל משמות שאתה משים לא יהיו אלא "מקרב אחיד". כלומר לא רק מלך צריך למנות מישראלים ולא מגרים, אלא גם ממנים לכל שררות שבמישראל. וזהו דוקא בגר שאביו ואמו גויים אף אם אמו או אביו מישראל נחשב הוא "מקרב אחיד". וכן נפסק בשו"ע (ח"מ סי' ז סע"א), בית דין של שלושה שהיה אחד מהם גר, הרי זה פסול לדון לישראל, אלא אם כן היתה אמו או אביו מישראל.

ומעתה זהו שאמר הכתוב "שום תשים עליך מלך", שכל המנויים שאתה ממנה יהיו "מקרב אחיד" ולא מהגרים. וכדי שלא נטעה לחשב שיש למנות רק אדם שהוא מישראל גם מצד אביו וגם מצד אמו, לפיכך חזר הכתוב לומר "לא תוכל לתת עליך איש נכרי", כלומר, האסור למנות גר הוא רק פאשר הוא "נכרי" לגמרי, הינו

וזאת כדי לא להכשל בנתינת צדקה שלא פהגן שהרי ככה הוא גוזל את שאר העניים.

ומעתה, אפשר לפרש שהמדרש מדבר על מחלקי הצדקה, ואומר 'אם עשית צדק במשפט', שלא הטית את המשפט מחמת אהבת קמון או מחמת שדעתך קרובה לאחד מפעלי הדין, 'כול אתה לרדף אחר צדק אחר, לעשות צדקה לעניים', שהרי ודאי שפאשר תחלק את הצדקה תעשה זאת בצדק ולא תרבה לאהבה או לקרובך אם אינו צריך. (באדיבות 'מכון חכמי ספרד' נתיבות)

כי ימצא בקרבך באחד שעריך אשר ה' אלהיך נתן לך איש או אשה אשר יעשה את הרע בעיני ה' אלהיך לעבר בריתו. וילך ויעבר אלהים אחרים (יז ב-ג)

אהלי יאודה

רבי יהושע יהודה אמדו זצ"ל

מחשבה רעה של עבודה זרה מצטרפת למעשה

יש לזקוק דלמה תחלת דבר בלשון עתיד 'אשר יעשה', ואחר כך בלשון עבר 'וילך ויעבר' גו'. ונראה דהנה ידוע (קידושין ט:): דמחשבה רעה אין הקב"ה מצרפה למעשה, זולת מחשבת עבודה זרה דכתוב (חזקאל יד ה) 'למען תפס את ישראל בלבכם'.

זה אמרו 'אשר יעשה' ולא עשה אלא נחשב בדעתו 'לעבר בריתו', דהיגו לעבד עבודה זרה, הרי הוא כאלו 'וילך ויעבר' כלומר כאלו כבר הלך ועבד עבודה זרה, דמחשבה רעה דעבודה זרה מצטרפת למעשה.

יד העדים תהיה בו כראשנה להמיתו ויד כל העם באחרונה ובערת הרע מקרבך (יז ט)

פרי עץ הגן

רבי שמואל בן זסון זצ"ל

המעיד עדות שקר אינו יכול לומר שנידו לא שפכו דם נקי

יש להבין, מה הטעם שצוה התורה שמי שנתחייב סקילה, ייד העדים תהיה בו כראשנה". ויובן בהקדים את דברי המדרש (ש"ר א, יד) עה"פ "ויאמר בגלדכן את העבריות וראיתן על האבנים אם כן הוא והמתן אתו ואם פת היא ונתי" (שמות א, טו), למה צוה להרג אותם על ידי המילדות, כדי שלא יתבע הקב"ה

שהעולם עומד עליהם, תורה, עבודה, וגמילות חסדים.

והנה צריך האדם גם כן לתן להגוף חלקו מה שצריך להחיות גופו, ואם כן צריך לעסוק במשא ומתן גם כן, ונחסר לו מהזמן לשלשה דברים הנ"ל, ועל כן צריך האדם להגביל גבול על צדד הארציות שלו, שלא לבלות זמן הרבה במשא ומתן, ואכילה ושתייה ושנה, רק כפי צורך היות נחוץ לקיום גופו, ויתר העת של היום ישלש ויחלק לעצמו לעסוק בתורה ועבודה וגמילות חסדים.

וזה שאמר ושלשת את גבול ארצך, רצה לומר אחר שתגביל צדד הארצי שלך, תשלש העת לשלשה דברים הנ"ל.

לחם אשר

רבי אטור אנטיל יהודה מילר זצ"ל

שלוש היום בלמוד התורה

ויש לפרש על דרך הרמז, דהנה איתא (קידושין לא.) לעולם ישלש אדם את שנותיו, שליש במקרא, שליש במשנה, ושליש בגמרא, וכתבו התוספות שבכל יום יעשה זאת, כי אין אדם יודע עתו, עין שם.

והנה 'הדרך' יקרא היום המיתה, כמו שכתוב (מלכים א' ב') 'אנכי הלך בדרך כל הארץ וחזקת והיית לאיש'. ואם כן זה שאמר גם כן תכין לך הדרך, דהינו היום המיתה יהיה לפניך מוכן בכל שעה, לכן ושלשת את גבול ארצך דהינו החיי הארצי שלך בעולם הזה יהיה משלש, שליש במקרא, שליש במשנה, ושליש בגמרא.

כי תקרב אל עיר להלחם עליה וקראת אליה לשלום (כ) (י)

אדרת אליהו

רבי יוסף חיים ב"ר אליהו זצ"ל

סלוק שנאת חנם מהלב כרי שתבנה ותכונן וירושלים במהרה ביימינו

עיר זו ירושלים, להלחם עליה פרוש בשבילה על שהיא חרבה ושוממה, ואתה נלחם עם הקלפות והסטרך אחרך בשבילה כדי שתבנה במהרה ביימינו אמן, הנה צריך תחלת הכל וקראת אליה לשלום שתחלת הכל תעביר השנאת חנם ותתוכו השלום ביניכם, וען פי הנה חרבה מקדם בעון שנאת חנם, ואם כן עתה צריך להעביר השנאת חנם ולהגביר השלום, כדי שייבנה במהרה ביימינו.

ואמר אלהם שמע ישראל אתם קרבים היום למלחמה על איביכם (כ) (א)

פני דוד

רבי חיים יוסף דוד אזולאי זצ"ל - החיד"א

אמירת קריאת שמע כהקרכת שני תמידים

פרש רש"י אפלו אין בכם אלא זכות קריאת שמע בלבד פדאי אתם שיושיע אתכם. ורז"ל אמרו שהקורא קריאת שמע ב' פעמים כמקריב שני תמידין, והקרבתו מבטלות שעבוד מלכותו כמו שאמרו רז"ל.

וזה שאמר הכהן, שמע ישראל, כלומר בזכות שמע ישראל כמו שפרש רש"י, אתם קרבים היום, כלומר אתם מקריבין קרבנות היום, שקרבנות היום הם שני תמידין, ובזכות זה למלחמה נגד איביכם, כלומר פדאי זכות זה לערוך מלחמה, דהקרבתו מועילות לבטל שעבוד מלכותו, ואם כן אל ירד ללבכם כי יש ויש זכות להנצל ולנצח.

תנלת מרדכי

רבי שלום מרדכי שבדרון זצ"ל

הינא רק מעברות שבדרו ולא מעברות של חברו סימן שנפרד מאחרות ישראל

רש"י: אפלו אין בכם זכות אלא קריאת שמע בלבד. וכבר תמהו דזה סותר למה שכתוב אחר כך (כ) 'הינא מעברות שבדרו', ויש לומר כי ענין קריאת שמע מעורר גם אחרות בישראל, וכמו שאיתא במדרש (ויקרא ד' ו) ורש"י פרשת ויגש (מו כו), 'שבעים נפש' לפי שעובדים לאל אחד וקראים נפש לשון יחיד, ואם כן ראוי שיאג כל אחד גם עבור חברו. ואמנם מי שינא מעברות שבדרו דוקא, זהו סימן שנפרד מאחרות ישראל שהוא גם כן אחרות השם.

האיש תירא ורד הלכב ילך וישב לביתו (כ) (ח)

באר יצחק

רבי עמרם ישי ביליצר זצ"ל - בן המחבר

עשית תשובה קדם אמירת קריאת שמע

ופרש רש"י הינא מעברות שבדרו. וקשה הא לעיל מיניה פתיב (כ) 'שמע ישראל אתם קרבים' וגו', ופרש רש"י אפלו אין בכם זכות אלא קריאת שמע בלבד פדאי אתם להנצל, ואיך נרא מעברות הא כל ישראל קורין קריאת שמע.

ואפשר להיות דבפרשת שמע פתיב 'שמע' בעיני רבתי, והם אותיות 'עד', שכל ישראל כשקורין שמע מעידים על ה' אלקינו ה' אחד, וכתבו בספרים הקדושים דלכך צריך כל אחד מישראל לשוב בתשובה שלמה קדם קריאת שמע, דאי לאו הכי אפשר עשה עברה וכתוב (ע"פ שמות כג א) 'לא תשת רשע עד', ורמזו בזה 'לא יקום עד אחד' (יט טו), העדות שמעידין על ה' אחד, 'לכל עון ולכל חטאת', ומעתה הינו שינא מעברות שבדרו ממילא לא הועיל הקריאת שמע.

מצוות הפרשה

מצוות הבטחון

שערי תשובה

רבנו יונה מגירונדי זצ"ל

כשהצנח קרובה יבטח בישועת ה'

כי תאמר כלכרך רבים הגוים האלה ממני איכה אוכל להודישם, לא תירא מהם (ו יז-יח). כי תצא למלחמה על איבך וראית סוס ורכב עם רב ממך, לא תירא מהם (כ א). הןהרנו בזה, שאם יראה האדם כי צרה קרובה, תהיה ישועת ה' בלבבו ויבטח עליה, כענין שנאמר (תהלים פה י) 'אף קרוב ליראיו ישעו', וכן כתוב (ישעיה נא יב) 'מי את ותיראי מאנוש גמות'. (שער א)

ספר תרדים

רבי אלעזר אזכרי זצ"ל

התהלכות בתמימות ולבטה בו יתברך ככל לבו

ומעלת שלמות הבטחון בו יתברך, מצוה שנית, שנאמר (יח יא) תמים תהיה עם ה' אלהיך, וכן כתב הרמב"ן שזו מצוה עשה שלא נשאל מהו בכרי השמים החוזים בכוכבים ולא מזולתם מה לעתיד להיות. אם נשמע דבר מהם, נאמין פי הכל ביד ה', מפיר אותותם כפי התקרבתו לעבודתו, והכי איתא במסכת פסחים (ק"ג).

ומינה נלמוד דמצוה לבטח בו יתברך בכל לב בכל עניני העולם, כמפרש בקבלה (ירמיה יז ז) 'ברוך הגבר אשר יבטח בה', 'ארור הגבר אשר יבטח באדם' כו' (שם יז ה), וכתוב (תהילים סב ט) 'בטחו בו בכל עת', וכתוב (משלי ג ה) 'בטח אל ה' בכל לבך'. (מצוות עשה פ"א)

רבנו בחיי

רבי בחיי אבן חלנוה זצ"ל
אסור רבוי כסף וזהב למלך שלא יסור
בטחוננו מה'

וכסף וזהב לא ירבה לו מאד (יז יז). כי בעשותו אוצר לפסוף ולזהב יבטח באוצרו ויסיר בטחוננו מה' יתברך, וראוי למלך שישים ה' מבטחו, ושיהיה יראת ה' אוצרו ומבצרו, כענין שכתוב (איוב כב כד-כה) 'ושית על עפר עפר בצר וכצור נתלים אופיר, והיה שדי בצריך וכסף תועפות לך'.

כלי יקר

רבי שלמה אפרים מלונטשיץ זצ"ל
אסור רבוי סוסים למלך כדי שלא יסור
לבו מלכתחלה בה'

רק לא ירבה לו סוסים ולא ישיב את העם מצרימה למען הרבות סוס וד' אמר לכם לא תספון לשוב בדרך הזה עוד (יז טז). וכן רבוי סוסים סבה להסיר בטחוננו מה' ויבטח בסוס ורכב, כמו שנאמר (ישעיה לא א) 'הוי הירדים מצרים לעזרה ועל סוסים ישענו', וזה שאמר (יז טז) 'ולא ישיב את העם מצרימה למען הרבות סוס', אין האסור בלכתם מצרימה לסחורה, אלא עקר האסור הוא בעבור שרבוי הסוסים מסיר ממנו הבטחון בה'.

שני לוחות הברית

רבי ישעיה הורוויץ זצ"ל
הבוטח בה' ככל עניניו מתדבק בו יתברך

וכבר נודע מה שהארכיכו ממעלת הבטחון, שהוא איש אמונה, ואמר הפסוק (ירמיה יז ז) 'ברוך הגבר אשר יבטח בה', כי הבוטח מוסר עצמו וכל אשר לו ביד הקדוש ברוך הוא, ובוטח בו הבטחה גמורה, ומקבל באהבה כל מה ששולח הקדוש ברוך הוא עליו, הן טוב הן רע, כי בוטח שגם זו לטובה, ואף שהוא לכאורה רע, אלהים חשבה לטובה' (בראשית ג ט).

ומי ששם עניניו על בטחון בהשם יתברך, הוא ממש דבק בהשם יתברך, ועליו אמר קרא (דברים ד ד) 'ואתם הדבקים בה' אלהיכם', כי דבק בשמו הגדול, היה הנה ויהיה, שהנה את הכל, ומחיה את הכל, כמו שכתוב (נחמיה ט ו) 'ואתה מחיה את פלם, וכמו שדרשו אתה מהנה את פלם, ממילא אתה מחיה את פלם [וכו.]'.

ואשרי שם ה' מבטחו, כי הוא מאמין אמתו ודבק בו יתברך, ובתנאי

שיקים התורה והמצוות והמדות, ואז הוא בטוח. (שער האותיות, ערך סיפוק)

ראשית חכמה

רבי אליהו די ווידאש זצ"ל
נעשה מרכבה למדת החסד כאברהם
אבינו

הבוטח ראוי שיקרא חסיד, והוא מרפכה למדת החסד כאברהם, כי כמו שהחסיד הוא נקרא אהב, ודרך האהבה להיות דבק באהבת הבורא, כאמרו (משלי יח כד) 'גיש אהב דבק מאח', כמו שהארנו בפסקים הקודמים, ולא יאהב וזלתי הבורא, פן הבוטח לא יבטח בנבראים, ולא ישם חזק ענינו אליהם אלא בבורא, נמצא כי פנין שבטחוננו בו הוא דבק בו, והוא אהב אותו. (שער האהבה פ"ב)

כלי חמדה

רבי שמואל לאניאדו זצ"ל
הבוטח בה' מבטל גזרות רעות

אמר חז"ל (במדבר ח ח) בפרשת עקב בפסוק (ירמיה יז ז) 'ברוך הגבר אשר יבטח בה', ופרשו ואני מבטיחו שיהיה הוא ה' ככיל, זה שאמר 'והיה ה' מבטחו', בקל וחמר בעבודת אלילים פתיב (תהלים קטו ח) 'כמוהם יהיו עשיהם', מכל שפן עובדי ה' ובוטחים בו, שראוי הוא שיהיו כמוהו.

והכונה להם ז"ל, שהצדיק יהיה מעין השי"ת, הוא יתברך גזור והצדיק מבטל גזרה רעה, צדיק מושל יראת אלהים' (שמואל ב' כג ג). (פ"ר כי תצא)

אוצרות רמח"ל

רבי משה חיים לוצאטו זצ"ל
הפלת הבוטח עולה למעלה עד לפני כסא הכבוד

וכל שאר בטחונות בהשתדלות, הם בטחונות של שקר. ובטחון בה' הוא בטחון אמת, שנאמר (ישעיה מט כג) 'ונדעת כי אני ה' אשר לא יבשו קני', 'לא איש אל ויבזב' (במדבר כג ט), 'ואם יתמהמה חכה לו' (חבקוק ב ג), 'ואם אינו בעולם הנה הוא לעולם הבא [וכו.]'.

וכל המקנה תפלתו עולה בלי אמצעי, לא על ידי מלאך, אלא 'לישועתך' דיקא, כמו שמדבר לנוכח, לא על ידי שליח, כי הוא קו הבקוע ונוקב ועולה עד ה' ממש.

נתיבות עולם

רבי יהודה לינא מפראג זצ"ל

בכח הבטחון נהפכת הפרענות לטובה

ולפיכך אמר רבי עקיבא 'כל מה דעביד רחמנא לטב', פלומר כי הוא בוטח בה' כי מה שנעשה לו לטב עביד, ומחמת בטחוננו בו יתברך נעשה לו הדבר ההוא לטובה מדבר שהיה נראה רע [וכו.]

כמה גדול מדת הבטחון שבוטחים בו יתברך בכל לב, עד שכל הדברים נעשים לו לטובה, כמו שהיה אצל רבי עקיבא ואצל נחום איש גס זו, כי מפני שהוא היה בוטח בו יתברך שיעיל השם יתברך אותו כי הכל יכול, וכמו שאמר (ישעיה כו ד) 'בטחו בו עדי עד', פלומר שאף שרואים וחושבים כי כבר אבדה תקנתם אל יתאש, רק יהיו בוטחים בו עדי עד, כי הש"י יכול להושיע אותם, וכאשר שם בטחוננו בו, אז על הש"י להציל אותו כאשר שם בטחוננו בו יתברך.

(נתיב הבטחון)

ערוגת הנשים

רבי משה גרינוולד זצ"ל

הכנעת היצר הרע בכח הבטחון

כי תצא למלחמה על איביך ונתנו ה' אליהך בידך ושכית שבי' (דברים כא ט). ושמעתי בשם דורשי רשימות אמרו 'שבי' ראשי תבות 'ויבטחו בך יודעי שמך'.

וענינו נראה על דרך דכתיב (תהלים ד ה) 'רגזו ואל תחטאו', ואמרו רז"ל (ברכות ה.) לעולם ירגזו אדם יצר טוב על יצר הרע, דהינו שיראה לצאת למלחמה נגד היצר הרע, ובודאי השי"ת יעזר לו, כדאמרו רז"ל (סוכה נב:) 'צופה רשע לצדיק ומבקש להמיתו' (תהלים לו לב), יצרו של אדם מתגבר עליו בכל יום, ואלמלא הקב"ה עוזרו אינו יכול לו, ובזכות זה שבוטח בהשי"ת שיעזרהו, בזכות זה יעזרהו השי"ת, והינו רגזו יצר טוב על היצר הרע, ואז ואל תחטאו.

והינו דאמר רחמנא 'כי תצא למלחמה על איביך, בזכות מה שתצא למלחמה בנגד איביך ותקים לעולם ירגזו אדם יצר טוב על יצר הרע, בזכות זה ונתנו ה' אליהך בידך, וקמפרש טעמא 'שכית שבי', דככת הבטחון הרמוז בראשי תבות 'שבי' הנ"ל, בכח זה תהיה שובה אותו. (פ"ר כי תצא)

שם עולם

רבי ישראל מאיר הכהן מראדין זצ"ל

התבוננות בחסדי ה' עמו בעבר

ועקר הכל שיראה להתחזק במדת הבטחון וינשע על ידי זה, כמו שנאמר (תהלים כו יד) 'קנה אל ה' ויושע לך, ואמרו חז"ל (מנחות כט:): כל התולה בטחונו בהקב"ה הרי הוא לו מחסה בעולם הזה ובעולם הבא, שנאמר וגו'.

והנה העצה לחזק נפשו בענין זה, הוא שיתבונן תמיד על זמן העבר מימי חניו, כמה עשירות שנים חיה עד כה,

ובחסד הש"י לא היה חסר לו אפלו יום אחד מאכילה ושתייה ומלבוש וכדומה, ואם כן מה לו לדאג על זמן של להבא, שאינו יודע מספר ימי חיו אפלו על יום אחד, מסתמא כשם שעזרו השם יתברך ברחמיו עד כה, יעזרנו גם כן מעתה ולהבא. (פרק ז)

התבוננות בהשגחת הבורא בכל עסקיו

ושמעתי בשם גאון אחד שאמר, שצריך האדם להתבונן בעסקיו ויראה השגחת השם יתברך עליו, ועל ידי זה

תתחזק אצלו מדת הבטחון, וזהו שכתוב (תהלים לד ט) 'טעמו וראו כי טוב ה' אשרי הגבר' וגו', ורוצה לומר, שיתבונן היטב כאחד שרוצה לטעם איזה דבר.

ואפלו אם לא היה מינכר השגחה כל כך בסוף העסק, כגון שהביא תבואה לשוק למכר והשער היה אז ביקר ועל ידי זה הרויח וכהאי גוונא, יתבונן האיש בא העסק הזה מתחלה לידו, דהינו באיזה אופן נודמן לו התבואה או המעות על זה, וכהאי גוונא בכל עסק, ויראה השגחה גלויה. (פרק א)

מעשי צדיקים

וישן עד עשר בבקר כשהוא מאחר זמן קריאת שמע, הרי אנוס היה.

אחר הצהרים הלך האברך לנוח מעט, אחר שהיה ער כל הלילה, ובלילה הלך לישן מקדם יותר, נמצא פי שן שלשה ימים בשביל להיות ער לילה אחת. אבי היה מספר זאת, להראות לנו כיצד בני אדם מטעים עצמם. (צני תפארה)

על פי שנים עדים או שלשה עדים יומת המת לא יומת על פי עד אחד (יו י)

אחד מקרובי הגאון רבי אליהו מוילנא זצ"ל, בא והתחנן לפניו להצילו מעלילת שקר שהעלילו על בנו, שכרו עדי שקר שהעידו נגדו בבית דין, אמר לו הגאון, "לא נביא אנכי, רק זאת אוכל לעזר לך, נבואו הדינים עם העדים לבית מדרשי, ויעידו עוד הפעם לפני".

כשבאו לפני הגר"א, ספר העד הראשון במשך חצי שעה מה שראה, אחריו נכנס השני והעיד, כשגמרו את דבריהם קרא הגאון, "עדי שקר, עדי שקר". הנוכחים לא הבינו כיצד גלה את השקר בדבריהם, אולם הדברים שיצאו מפיו הקדוש הבהילו את העדים והם הודו על האמת, שונאי הקרוב שכרום להעיד שקר.

שאלו התלמידים את הגאון מוילנא מהיכן ידע להבחין את השקר שבדברים, והוא הסביר על פי לשון המשנה (סנהדרין

מספר היה אבי הרה"ק רבי צבי הירש מרודניק זיע"א באריכות על אברך שאחר נשואיו חפץ להראות לבני ביתו כי הוא מבני העליה, והכריז בבית כפר בתחלת השבוע, כי הוא מתעתד בליל ששי להשאיר ער וללמד כל הלילה.

במים כתקונם רגיל היה ללכת לישן בשעה אחת עשרה ולהשכים ללמד בחמש לפנות בקר, אולם ביום שלפני כן אמרו לו, "היות ואתה עומד להיות ער כל הלילה, מן הראוי כי הלילה תלך לישן כבר בשעה תשע, ובבקר אל תשכים כהרגלך אלא תישן עד שמונה".

עשה האברך כאשר הצע לו, לאחר התפלה ואכילת פת שחרית יעצה לו ללכת לנוח מעט, כדי שיוכל להיות ער כל הלילה, הסכים לעצתה וישן עד שעת המנחה, ובינתים כל הבית כמרקחה, האשה חמיו וכל באי הבית הזהירו את הכל לשמור על השקט ולא להפריע את מנוחתו, שיוכל לעמד במשימה שקבל על עצמו, להיות נעור בליל ששי.

בשובו מתפלת ערבית, יעצו לו לנוח לפחות שעתים שיוכל ללמד במנוחה, ועשה כן. אז בשעה אחת עשרה קם ממשכבו, התהלך הלך ושוב ואמר ברכת התורה בהתלהבות עצומה, ועשה עוד הכנות מסוימות ללמוד.

בשעה אחת הגיעה השעה המיחלת, האברך פתח את הגמרא ולמד בקול רם עד ארבע וחצי, אז נכנסו בני ביתו לחדר, "הרי היית ער כל הלילה, אולי כדאי שתלך לישן מעט, שמע לקולה

לא תטה משפט לא תמיר פנים ולא תקח טחד כי השחד יעור עיני חכמים ויסלף דברי צדיקים (טו יט)

רבה של מאנדורזוב, רבי יצחק טוביה פרידע זצ"ל שהיה מתלמידי הרה"ק החדושי הרי"ם והרה"ק השפתי צדיק זיע"א, רגיל היה לנסע בשלהי השנה למעון קיץ בפיליץ, בה כהן כרב ידו הקרוב רבי פנחס אליהו רוטנברג זצ"ל, הידוע כרבי פינצה מפיליץ, אחינו של החדושי הרי"ם.

בשנות שיבתו, היתה ראיתו של ר' פינצה לקויה ולעמתו שמיעתו של הרב ממאנדורזוב חלשה, בישבם בצותא סנט הרב ממודז'וב ברבי פינצה, "פינצה, בודאי לקחת בצעירותך שחד רב, וכתוב 'השחד יעור עיני פקחים', משום כך אינך רואה כעת".

כן, כן, החזיר לו רבי פינצה, "לי לפחות נתנו ומשום כך אינני רואה כעת, ואלו אתה רק שמעת באזן את ההבטחות בלא שהתקימו, משום כך אינך שומע". (סוסנוביץ והסביבה - ספר קהילה)

צדק צדק תרדף (טו כ)

דרש הרה"ק רבי יקותיאל יהודה מצאנז קלויזנבורג זיע"א, (טפע היים כי תצא תשכ"ב), ידוע מה שפרשו בפסוק זה הצדיקים, שאף את הצדק יש לרדף בצדק, כלומר על האדם לבחון על מעשיו שהוא חושב שהם לשם שמים, אם באמת כונתו לשם שמים.

פרשת שופטים

מה נאמר ומה נצטדק, מי יוכל לעמוד ביום הדין הגדול והנורא, מי יאמר זכיתי מפשעי, עד כאן דברי התפארת שלמה.

בהמשך לאותו ספור שהובא בתפארת שלמה על אותו דבוק, שמעתי מאמו"ר רבי יוסף יהושע פרידמן ז"ל, שאותו דבוק הובא גם בפני המגיד מקוזניץ, והרבי מקוזניץ פגאָה כבר לא נסה לגרשו על ידי שמות הקדושים, רק שאל את הדבוק, "היתכן, יום הכפורים שחל להיות בשבת, וזכריה היה כהן ונביא, איך הלכת ונתת לו את המפה הראשונה".

נענה הדבוק, "הרי באתי לכאן לחפש 'תקון', למה יוסיף לי הרבי צרה על צרתי, שאפה שואל קושיות על פשעי".

התחיל המגיד הקדוש לחפש לו זכות בדרך הפלפול, וכה טען, "הלא זכריה הנביא היה הראשון שהתנבא על חרבן הבית, אמנם אמת שהיה מחיב לומר זאת הנבואה שלא יהא בכלל הכובש נביאותו שדינו למיתה בידי שמים.

אולם מאידך, יתכן שאלו היה כובש נביאותו היה מועיל בכך שלא היה בא הדבר לידי מעשה והיה נמנע החרבן, ועל כל פנים היה נדחה לזמן מאחר יותר, אם כך אף שהיה בא לידי חיוב מיתה אם היה כובש נביאותו, היה לו למסור נפשו ולא להגיד דברי הנביאות לתועלת זו, מאחר ולא עשה כך, הגיע לו שירימו עליו יד להכותו ואם כך צדק זה במעשהו.

נששמע זאת הדבוק, נענה ואמר שאכן צדק המגיד בטענתו וכוון לאמת. בזכות כך זכה אותו רוח לאחר אלפים שנות סבל, לבוא אל תקונו. (אבני אפ"ד)

לא תשיג גבול רעך אשר גבול ראשנים (יט יד)

לשבת קדש פרשת פנחס, הזדמן הרה"ק רבי דוד מדינוב זיע"א לחצר הרה"ק רבי אליעזר מדו'קוב זיע"א, ושמע אותו מזמר את הפיוט 'שמו מפארים' של ראש השנה, כאשר היה דרכו בקדש של אביו הרה"ק רבי נפתלי צבי מראפטיץ זיע"א, לשורר בשלשת השבועות של ימי המצרים פיוט זה.

בראותו את המנהג המוזר התבטא רבי דוד שרגיל היה לומר מילתא

מקרב אחיה תשים עליך מלך לא תוכל לתת עליך איש נכרי אשר לא אחיה הוא (יז טו)

טוב לבו של הרה"ק רבי יחזקאל משינווא זיע"א, הביאו להכניס עצמו בעבי הקורה בנסיון להשקיט מחלוקת שפרצו בקהלות, לנסע ולנסות לפשר ולשכנע את הצדדים להגיע לעמק השנה.

הוא לא נרתע ממחלוקת קשות ומרות ואף לא מעלבונות שהטיחו בו הצדדים, חוזר היה ואומר, "גם מחלקת שתחלתה לשם שמים, אם היא נמשכת לא יתכן שלא תתערב בה תאות הנצוח 'ויבוא גם השטן בתוכם' (איוב א ו), אז הסטרא אחרא תטל בה חלק בראש".

בנת מחלקת מרה התבטא ואמר, "מעולם לא הבנתי מדוע צותה התורה 'לא תוכל לתת עליך איש נכרי למלך, וכי איזה יהודי ירצה להמליך עליו איש נכרי, הכי חסרים יהודים גדולים ומכשרים.

ענה מבין אני את הענין, כשאני רואה שפאשר פורצת מחלקת בעירה בענין הרבנות בין שני מחנות, מוכן כל אחד מהם שאפלו גוי יהיה מלך, ובלבד שלא הרב של הצד שפנגד". (רבינו הקדוש משינוואו)

אף הנביא אשר יזיד לדבר דבר בשמי את אשר לא צויתיו לדבר ואשר ידבר בשם אלהים אחרים ומת הנביא ההוא (יח כ)

כתב בספר הקדוש תפארת שלמה (ח"ב טער התפילה ד"ה וירא ישראל), "כאשר ידענו כן המעשה מפי הרה"ק המגיד מקאזניץ זיע"א, שספר על הרוח הדבוק באחד שבא לפני רבי יהודה חסיד משידלאווצא זצ"ל, ורבי יהודה חסיד התפונ בשמות הקדושים לגרשו מנפש האדם ההוא.

שחק עליו הרוח ואמר כי בימיו, אפלו הילדים הקטנים היו יודעים מפונות כאלו, הוא אשר הרים ידו ראשונה בזכריה הנביא בעת הריגתו בתוף בית המקדש, ומאז והלאה יותר מאלפים שנה הוא נדחה מכף אל כף, לא ינוח ולא ישקט אף בגיהנם.

שמע רבי יהודה את דברי הרוח, והתחיל לבכות ולהתמרמר באמרו, "אם בזמן רב כזה עדין לא התפכר לפשעי האדם,

ט), 'ואחר כך מכניסים את השני, אם נמצאו דבריהם מכונים עדותן קומת'.

המלה 'נמצאו' לכאורה מיתרת, אלא הבאור הוא ששני אנשים המספרים את אשר ראו, בהכרח שכל אחד ימסר את הדברים בסגנונו והסברתו, אף תכן העדות צריך להיות שונה, אם עדותן שונה לגמרי גם במלים, מוכח שנדברו ביניהם קדם וחרזו על הדברים מתוך הכתב, לכן דיק התנא לומר 'אם נמצאו, דהינו רק בתכן עדות נמצאו מכונים ולא במלים.

מנין שבזכרונו הפלאי הכיר הגר"א כי במשך מחצית השעה שכל אחד העיד, לא היה שנוי בדבריהם אף לא במלה אחת, הבין כי עדי שקר המה וזוהי עדות מתאמת. (רוח אליהו)

שום תשים עליך מלך (יז טו) ברש"י, שתהיה אימתו עליך.

ספר הרה"ק רבי מנחם נחום משטפונשט זיע"א, בתחלת דרכו של הרה"ק רבי אברהם יהושע העשיל מאפטא זיע"א בעבודת ה' יתברך, הוא היה תלמיד של אחד מגדולי הגאונים והצדיקים בשם רבי מנדל.

אחר זמן מה התעורר בלבו חשק גדול לנסע אל הרה"ק רבי אלימלך מליז'ענסק זיע"א, בקש מרבו רשות לכך, והוא נענה לו בתנאי שישוב מיד.

בבואו אליו אמר לו רבי אלימלך, כתוב 'שום תשים עליך מלך', ומפרש רש"י, 'שתהיה אימתו עליך', לכאורה קשה, מה רוצה רש"י לחדש בזה, ועוד, היתכן שיצוה השם יתברך לקבל עלינו מורא של בשר ודם.

אלא אמרו חז"ל (גיטין סב.), 'מאן מלכי רבנן, הצדיק הוא מלך ונקרבו בודאי קים מורא ופחד מה' יתברך, וכך אפשר לפרש, 'שתהיה אימתו עליך', שתלמד מהצדיק כיצד להתירא כראוי מה' יתברך והוא ישפיע עליך מיראתו.

לאחר מכן חזר הרב מאפטא לביתו, כעבר ימים מספר החל לבו בוער בקרבו בחשק עצום לנסע בשנית לרבי אלימלך, אף גרא היה פן יקפיד על כך רבו, אז בא אביו אל רבו בחלום ובקש הימנו שלא יעכבו, הרב מאפטא נסע אל רבי אלימלך, והיה לתלמידו. (בית רוזין)

מזימתו של הרשע, אבל רודפי הרבי לא נקו.

בדז'יקוב היה עשיר גדול ומיחס ממתנגדי הרבי מדז'יקוב ושמו ישראל מרדכי, הזדמן לדז'יקוב הרה"ק רבי אשר ישעיה מראפטיץ זיע"א, ואותו ישראל מרדכי נכנס לקבל את ברכתו.

התחיל הרבי מראפטיץ להוכיחו על פניו על שהוא מציק לגיסו ואומר, "שלחתי לך את גיסי כדי שיהיה פה רב, ואתם יורדים לחייו, הוא הגיע אליכם בבריות גופא, אדם השלם, עכשו הוא מתהלך כצל מחמת הצרות שמעוללים לו".

שמע הרה"ק האמרי נעם זיע"א את תוכחת דודו לאותו אדם, ומחר לבשר לאביו שגיסו רב את ריבו, הרבי מדז'יקוב יצא לאקסגנית גיסו, שם מצא שם את בעל דבבו ישראל מרדכי וקרא, "לא ישארו ממנו לא נין ולא נכד שלא יחזרו על הפתחים", והוסיף ואמר לגיסו הקדוש, "והריני מיחד אותך לעד על כך".

עברו מספר שנים, והאיש ישראל מרדכי הולך וגדול עד שהתבטאה אשתו לאמר, "ישראל מרדכי, הרב הרי אמר שלא יהיו לנו נינים ונכדים שלא יחזרו על הפתחים, ראה, מגרת הכסף אינה יכולה להסגר מרב שטרות הגודשים אותה".

הגיעו הדברים לאזני האמרי נעם שכהן קרב הצעיר בדז'יקוב, והכאיבו לו מאד, הוא פנה אל אביו הקדוש בטרוניא על שמתלוצצים שדברי קדשו אין מתקיימים, השיבו רבי אליעזר, "אני כבר רואה אותו מחזר על הפתחים".

לא ארכו הימים וישראל מרדכי אבד את כל עשרו, ירד מנכסיו והעני כל כך, עד שהיה מחזר על הפתחים ומבקש אכל להשיב את נפשו, גם אל בית הרב הגיע, לבקש דבר מה.

יצא לקראתו הרבי מדז'יקוב עם סיר מאכל ואמר לו, "כאן אני רואה עבורך עצה, סע לארץ ישראל, ושם תוכל להנשע", אולם רשעים אפלו על פתחה של גהנום וכו', ישראל מרדכי זה לא שעה לעצה, ובילה את שארית שנותיו בהקדש לעניים בידעמביץ, שם שהה עד יום מותו. (התכמה מא"ן)

השיבם הרבי שיחפשו אחר בית כנסת שיש בו יהודי המתפלל בשברון לב ובעל כפי, הדבר כתוב במפרש בתורה, 'מי האיש הירא ורף הלבב', יש לחוש שמא 'ימס את לבב אחיו כלבו'. מדה טובה מרבה, המתפלל סמוך לאיש בעל שברון לב, ישפיע גם על עצמו להתפלל בשברון לב. (דברי משה)

כי תקרב אל עיר להלחם עליה וקראת אליה לשלום, והיה אם שלום תענה ופתחה לך והיה כל העם הנמצא בה יהיו לך למס ועבדוך, ואם לא תשלים עמך ועשתה עמך מלחמה וצרת עליה (כ יא-יב)

בשביע שבו קראו בתורה פרשת שפטים, התקבל הרה"ק רבי אליעזר מדז'יקוב כאב"ד בדז'יקוב שעל שמה נקרא לדורות. בדירתו הראשונה פתח ודרש על הפסוק, 'כי תקרב אל עיר להלחם עליה וקראת אליה לשלום'.

קרבתי אל העיר הזאת להלחם עליה מלחמתה של תורה, והריני קורא אליה לשלום, ללכת בדרך התורה הקדושה אשר 'דרךיה דרכי נעם וכל נתיבותיה שלום' (משלי ג יז), 'והיה אם שלום תענה ופתחה לך והיה כל העם הנמצא בה יהיו לך למס ועבדוך' כלם ישמעו לקול הרב והמורה דרך ואין פרוץ ואין צוטה, אבל 'אם לא תשלים עמך', כי אז ראו מה קתיב בתריה.

מוכן שלאחר דרשה זו הבינו בני הקהלה שלא נכונו להם חיים קלים, הוא רכש לעצמו בעיר שונאים רבים שלא נרתעו משום מעשה כנגדו, הם פנו לערכאות בלמברג היא לבוב אל הממנה על המחוז והלשינו עליו, והוא סבל מהם רבות.

פעם בהושענא רבה חש שלא בטוב, במקום נכח הרוקח המקומי שמהר להגיש לו תרופה, ורבי אליעזר נטלה בשעת תפלת מנחה הבחין בגו הרה"ק רבי משה מרזודוב זיע"א שאביו שמט ראשו לאחוריו ועומד להתעלה, מיד הורה לו שיכניס אצבעו למעמקי פיו ויקיא, והוטב לו.

מיד נגש אליו אותו רוקח בן בליעל, והציע שהרב יטל עוד מאותה תרופה שבאמת כפי שהתברר לבסוף היה זה עבורו רעל שרק כאשר הקיאו, התאווש והבריא, אז הבינו מה היתה

דבדיותא בדרך הלצה, "נראים הדברים שבאתי כאן לראש השנה, מזל שאין נופלים פעת על פניהם לכורעים".

מאחר שהיו מנהגי בית אבותיו הקדושים חביבים וקדושים בעיניו ביותר, חרה לרבי אליעזר הזלזול שיצא מפי הצדיק וענה בתמה, "האם כבודכם מלגלים על מנהג הזה, הלא על כגון דא מזהיר הפתוב, 'לא תשיג גבול רעך אשר גבלו ראשנים'.

זהו מנהג בית אבא, מנהג קדוש ממקור קדוש, מחצבתו ויסודתו בהררי קדש אשר גבלו ראשנים' הקדושים שרפי מעלה, ואסור להתלוצץ ממנו".

ביום ראשון אחר שנפרדו זה מזה, נסע רבי דוד כתחום שבת חוץ לעיר אז נתקלו הסוסים באבן על אם הדרך, העגלה נהפכה על יושביה ונפלה לחפירה בצד הדרך, העשויה למען זובו אליה מי הגשמים.

גם הצדיק רבי דוד נפל ונפצע ברגלו, אז אמר, "אוי לי, אין זה כי אם עגש והקפדה מאת הרבי ר' אליעזר'ל שנדמה לו שצחקתי על מנהגו, אשובה נא אליו ברגלי לפיסו על כך".

בהגיעו חזרה לבית רבי אליעזר, ספר את המאורע והתנצל ואמר, "ידע כבודו שלא היה פונתי חלילה להלעיג על מנהג חכמים, כן דרכי תמיד, לומר מילתא דבדיותא, אבל לפי הנראה שכבודו נפגע מזה ונענשתי, באתי לפיסו ולבקש מחילה".

השיב לו הרבי מדז'יקוב, "באמת חרה לי והצטערתי על הזלזול במנהגי אבי הקדוש, וחששתי שלא יאנה לכם כל און, כבר נפלתם על אפיקם 'כורעים', מעתה תסעו לחיים טובים ולשלום", ויפרדו זה מזה באהבה ובשלום. (דמסק אליעזר)

ויספו השטרים לדבר אל העם ואמרו מי האיש הירא ורף הלבב לך ויטב לביתו ולא ימס את לבב אחיו כלבו (כ ח)

קברצה מחסידי טשורטקוב שהתגוררו באחת העירות, הגיעו לשאל בעצת רבם הרה"ק רבי דוד משה מטשורטקוב זיע"א, מאחר וישנם מספר בתי מדרשות בעירה, באיזה מהם ראוי שיקבעו מקום תפלתם.

פרשת שופטים

צדיקים שופטים ושוטרים

סיפר הגאון הנודע רבי אברהם יהושע פריינד זצוק"ל, רבה של נאסויד, את אשר ראו עיניו בהיותו נוכח בשעת מעשה שסיפר הרה"ק רבי יחזקאל שרגא משינאווא זיע"א, בעל 'דברי יחזקאל', בשעת עריכת השולחן הטהור של סעודה שלישית בשבת שבין יום הכפורים לחג הסוכות:

למרות גזירת הגיוס שמרחפת הייתה על כל הבחורים הצעירים של מדינת הונגריה הגדולה, הרי שתלמידי ישיבתו של מרן החתם סופר זיע"א, הישיבה הרמה שבעיר פרשבורג, היו מתחמקים ומשתמטים מהגיוס בתואנות ותחבולות שונות. סכנה רוחנית אימה ונוראה הייתה כרוכה בגיוס לצבא ההונגרי, שכן המפקדים לא הניחו ליהודים לשמור על מצוות דתם, להתפלל וללמוד. אף אוכל כשר כמעט שלא היה, והאווירה המתירנית בצבא הוסיפה גם היא לחורבן המוחלט.

בחורי ישיבת פרשבורג ביקשו לקבל עליהם עול תורה ולהסיר מעצמם את עול המלכות ועול הדרך ארץ. בדרכים מתחממות עלה ביד הבחורים למצוא תכסיס להמלט מקסרקטיני הצבא. הם לא נרשמו כראוי ברשימות האוכלוסין, כפי שחייב החוק, וכך לא ידעו על קיומם ולא באו לגייסם. הייתה זו כמובן עבירה פלילית שעונשה חמור מאד, אלא שהם בטחו בזכות התורה שתגן עליהם מפני כל רע.

באותם הימים התגורר בפרשבורג איש רשע ורע מעללים, שפל וגס רוח, ששמו היה 'שמחה'. אותו שמחה היה נוהג לאכול קורצא אצל שלטונות העיר ולהלשין באזניהם על כל יהודי שעבר את החוק באופן כזה או אחר. אילו היה שומע שאצל יהודי פלוני מצויה סחורה מוברחת, כזו שלא שילמו עליה את המכס, או אם היה יודע על יהודי שבנה ללא רשיון וכיוצא בזה, לא היה ממתין רגע אלא תיכף פונה אל רשויות החוק ומגלה את אזנם על כך.

כאשר נודע סודם של בחורי הישיבה לשמחה המלשין, שלח אל ראשי הקהילה ומנהלי הישיבה הודעה שכללה בתוכה את המידע המלא על התכסיס שאותם עושים בחורי הישיבה כדי להתחמק מהגיוס. בשמחה לאיד, תרתי משמע, הודיע שמחה כי הוא מתכנן כבר בקרוב להודיע לשלטונות הצבא על יותר ממאתיים הבחורים הלומדים בפרשבורג, המשתמטים מחובת גיוסם.

תחילה ניסו ראשי הקהילה לבוא בדברים עם שמחה המלשין אלא שעד מהרה גילו שהוא כפתן חרש יאטום אזנו. שנאתו העיוורת לתורה וללומדיה העבירה אותו על דעתו והוא החל לצעוק עליהם: אתם תראו שתוך ימים ספורים יהיו כל בחורי הישיבה לבושים במכנסיים אדומים, שם קוד למדים הרשמיים של הצבא. דבר לא יעצור אותי מליידע את שלטונות הצבא על ההפקרות שמתחוללת מתחת לאפו והוא כלל אינו מודע לזה.

כיון ששמו של שמחה המלשין כבר נודע בראש כל חוצות וראשי הקהילה ידעו היטב כי האיש אינו מדבר 'אחד בפה ואחד בלב', ואם הוא מאיים לעשות כך, הרי שהוא מסוגל לכך, ואף חזקה עליו שלא יתמהמה אלא יעשה זאת בהקדם, ואנה הם באים. בדאגתם הרבה הבינו ראשי הקהילה כי להם כבר אין מה לעשות על מנת לעצור אותו מדהירתו המסוכנת אל התהום, ולחומר הדבר עליהם להביא את הדברים במלואם ובדחיפות לפני רבם הגדול, ראש הישיבה, הלוא הוא מרן החתם סופר.

הדבר לא סבל דיחוי, ולמרות שמרן החתם סופר היה באותה שעה באמצע מסירת שיעורו היומי לתלמידי הישיבה, והיה ידוע לכל עד כמה הקפיד שלא יפסיקוהו במהלך מסירת השיעור, תהא הסיבה אשר תהא, עם זאת הם ידעו שכאן הדבר שונה: זהו פיקוח נפש עבור בחורי הישיבה, שכן אם אותו רשע יפק את זממו הרע, תסגר הישיבה לאלתר.

החליטו ראשי הקהילה כי הם יכנסו אל ההיכל בו מוסר החתם סופר את שיעורו, יתיישבו אל מול פני קדשו, כך שבמהלך השיעור בוודאי יבחין בהם ויבין שדבר דחוף הוא שהביא אותם אליו, והוא זה שיחליט אם לעצור את השיעור אם לאו. כך הם אכן עשו, וכשמרן החתם סופר הבחין בהם הוא סימן להם בידי לאות שאלה, כמי שתמה על מעשיהם כאן וכמבקש מהם שיסבירו לו מה הביא אותם הנה.

באותו רגע פרצו ראשי הקהילה בבכי נסער וסיפרו לו על הסכנה האיומה המרחפת על ראש תלמידי הישיבה. שמחה המלשין המקומי נודע לו מהשתמטות הבחורים מהגיוס לצבא, והנה הוא מתרברב ואומר שתוך ימים ספורים יגויסו כל התלמידים לצבא. יאמין לנו רבינו, סיימו ראשי הקהילה את דבריהם, שלא רצינו להפריע את מהלך השיעור החשוב, אלא שסברנו כי 'ביטולה זהו קיומה' במקרה

זה, ועל ידי שיתבטל השיעור עתה לכמה דקות ונביא את הדברים לידיעת רבינו, נוכל להציל ולקיים את הישיבה לתמיד.

כשסיימו ראשי הקהילה את דבריהם הנרגשים, חזר החתם סופר וסימן בידי את סימן השאלה: ועדיין מה אתם רוצים ממני? ענו לו ראשי הקהילה: היות ולא הצלחנו לטכס עצה כדת מה לעשות, הרי שבאנו הנה להודיע זאת לרבינו כדי שיוורנו עצה ותושיה על דרך ההתנהלות המתבקשת במצב חמור שכזה.

הצביע מרן החתם סופר אל הגמרא שלפניו וספרי המפרשים שעמדו על השולחן, ואמר בקצרה: "איך טי"א [=אני אכן עושה]. ותיכף המשיך במסירת השיעור כאילו לא אירע דבר.

כיון שראשי הקהילה כבר היו בשיעור, הם לא עזבו את המקום ונותרו לשמיעת דברי אלוקים חיים יוצאים מפי מרן החתם סופר בקדושה בטהרה, שהמשיך את שיעורו והפליא פלאות בביאור הסוגיא ובכירור שיטות הראשונים תוך שהוא מתרץ קושיות עצומות שנתחבטו בהם גדולי המפרשים.

עם סיום השיעור, נעמד מרן החתם סופר ואמר לתלמידיו: הנה אנכי הולך עתה אל ביתו של שמחה, לבקש מלפניו ולדבר אל ליבו שיחדל להרע לתלמידי הישיבה. מיד קמו ראשי הקהילה והצטרפו אל מרן החתם סופר בדרכו אל שמחה. היו כולם מהלכים, ואף חלק מתלמידי הישיבה מהלכים אחריהם, ומי רואה אותם יוצאים ואינו יוצא עמם. משהגיע החתם סופר אל ביתו של שמחה, הוא דפק על הדלת ונכנס.

בגודל עזותו וחוצפתו השתרע שמחה על הספה ולא קם ולא זע מפני כבודו של מרן החתם סופר, רבן של כל בני הגולה. שמחה, סרוח על הספה, ואילו החתם סופר עומד לפניו ופותח בדברי בכי ותחנונים שיחדל ממעשיו הרעים ומתוכניותיו המגונות להרע לבחורי הישיבה. החתם סופר ניסה להסביר לשמחה כי מדובר בבחורים ישרים ותמימים, העוסקים בלימוד התורה בהתמדה, וכי מעולם לא הרעו לאיש, ומה לו כי נטפל אליהם להלשינם ולאמלל את חייהם?!

דבריו הנרגשים והיוצאים מן הלב של מרן החתם סופר לא עשו כל רושם על שמחה המלשין. לב אטום היה לו ונפש שפלה. ברוע מידותיו, וכשהוא עדיין שרוע על הספה, השיב שמחה לחתם סופר כי הוא אדם עסוק וכלל אין לו זמן לדבר עכשיו. כל שהוא יודע זה שמחר עם בוקר עתיד

על הפסוק בתחילת פרשת השבוע (דברים טז ח): **'שִׁפְטִים וְשִׁפְטִים תִּתֶן לָךְ בְּכָל שְׁעָרֶיךָ אֲשֶׁר ה' אֱלֹהֶיךָ נָתַן לָךְ לְשִׁבְטֶיךָ וְשִׁפְטוּ אֶת הָעָם מִשְׁפַּט צְדָק'**, פירש רש"י: **שופטים ושוטרים - שופטים, דיינים הפוסקים את הדין. ושוטרים, הרודין את העם אחר מצותם. שמכין וכופתין במקל וברצועה עד שיקבל עליו את דין השופט.** והביא הגאון רבי יעקב טעננבוים זצ"ל אב"ד פוטנאק בעל 'נהרי אפרסמון' בספרו 'שמן אפרסמון' (פרשת בעלזותך) פירוש נפלא שהתכלית היא שהשופטים עצמם הם אלו שיהיו גם השוטרים בעצמם:

"כי הצדיק מושל על הטבע, ובידו לשנות סדרי בראשית, הוא גוזר והש"ת מקיים כמאמר חז"ל (תענית כג.) על 'ותגזור אומר ויקם לך' (איוב כב כח), דאמרו (שבת פח:) 'שמעו כי נגידים אדבר' (משלי ח ו) - 'מה נגיד זה ממית ומחיה כן דברי תורה ממית ומחיה, עיין שם... [ובזה] חז"ל נתכוונו גם על חיי טבעיים ממש, שהיות שאיש צדיק מושל על הטבע, לכן בידו לגזור מיתה וחיות, וכל מה שגוזר הש"ת מקיים. וחזינן שמשה הרג את המצרי על ידי שם המפורש (רש"י שמות ב יד, ממדרש תנחומא), ורבי שמעון בר יוחאי ובנו רבי אלעזר כשיצאו מהמערה ענשו את בן גרים שאכל עלייהו קורצא בי מלכא בעונש מיתה, ויהבו בו עין ונעשה גל של עצמות (שבת לג:), ואליהו החיה את בן הצרפית (מלכים א' יז כב), ואלישע החיה את בן השונמית (מלכים ב' ד לג-לז). אם כן, יפה אמרו שכמו שהנגיד ממית ומחיה מיתה וחיות טבעיים כמו כן דברי תורה ממית ומחיה אף מיתה וחיות טבעיים."

אבל עדיין יש חילוק בין גזרת נגיד לגזרת צדיק על ידי התורה הקדושה, כי בגזירת הנגיד - הוא הגוזר ומשרתיו עושי רצונו מקיימים את גזירתו, זה בחבר וזה בסייף וזה לתלותו, כפי מה שיצא הגזרה מפי הנגיד. לא כן הצדיק, כשגוזר גזירה, הוא הגוזר והוא המקיים גזירתו אל הפועל. ואם גוזר מיתה על אחד אינו צריך עוד לאיש אחר שיוציא גזירתו אל הפועל להרגו. ומשה גזר על המצרי עונש מיתה והרגו בשם המפורש. ורבי שמעון בר יוחאי ובנו שגזרו על אותו מסור עונש מיתה על ידי ראייתם עליו על ידי זה נעשה מיד גל של עצמות ולא היו צריכים עוד מי שיוציא גזירתם אל הפועל. וכן אליהו ואלישע שהחיו את הבנים הסכמתם היה שיחיו והן עצמם החיו אותם. וזהו מה שאמר הש"ת למשה (במדבר יא טז) שיבחר לו שבעים איש מזקני ישראל שיהיו בבחינה זו שאת אשר יגזרו בצדקתם יוציאו בעצמם אל הפועל ולא יצטרכו עוד לשוטרים, רק שהם עצמם יהיו הזקנים והשוטרים וברוח שפתותיהם ימיתו רשע ויחיו את אשר יגזרו לחיים."

מעשה זה סיפר הרה"ק משינאווא בשעת סעודה שלישית, ורבה של נאסויד שישב על יד השולחן ושמע את הסיפור, הבין כי יש דברים בגו. הרי לא בכדי מספר הרה"ק משינאווא את סיפור זה, ולכן תיכף ומיד לאחר ברכת המזון יצא רבה של נאסויד לחקור ולדרוש על הסיבה לכך.

עד מהרה נודע לרבה של נאסויד דבר נורא: באותו שבוע ממש התקיים דין תורה בשינאווא, ומעשה שהיה כך היה: אדם, ששמו גם היה "שמחה" השיג את גבול חברו וחקר את החנות שהלה החזיק בה. שמחה הגיע לבעל החנות והציע לו סכום כסף גבוה יותר אם יחזיר לו את החנות. בעל החנות שהסתגור מסכום הכסף הגדול הודיע למחזיר החנות הוותיק כי עליו לעזוב בהקדם את החנות, כיון שהחנות עוברת לרשותו של שמחה.

מחזיר החנות, שמטה לחמו נשבר עליו, פנה אל בית הדין בשינאווא ותבע את שמחה לדין תורה. הדיינים שדנו בעניין הכריעו כי על שמחה להחזיר את החנות ולחזור בו מהחכירה. אלא ששמחה סירב לשמוע בקולם של הדיינים ולא קיים את פסק הדין.

במצוקתו פנה החוכר הוותיק אל הרה"ק משינאווא, וסח לפניו את צרתו: אובד עצות הוא מול שמחה זה המסרב במצח נחושה לפסק הדין שהוציאו נגדו הדיינים. שמע זאת הרה"ק משינאווא והזמין אליו את שמחה. שמחה הגיע כשדעתו זחוחה עליו. גם כשהרה"ק משינאווא הזהיר אותו כי מרה תהא אחריתו אם הוא ימשיך במריו ולא יציית לפסק הדין, אלא ששמחה נענה בלגלוג והודיע כי הוא ממשיך להחזיק בחנות, יהיה אשר יהיה.

והנה בשבת סיפר הרה"ק משינאווא את סיפור זה עם מרן החתם סופר ודרשתו בהלוויה אודות "שמחה לארצך וששון לעירך", וביום ראשון כבר באו והודיעו שמשיג הגבול מת במיתה חסופה. הוא החל לרעוד לפתע בכל גופו עד שהתכווץ, נפל ומת.

כשהשמועה על מותו של שמחה מסיג הגבול הגיע לאזניו של הרה"ק משינאווא, היה הרה"ק משינאווא עסוק בסיכוך סוכתו לקראת ימי חג הסוכות הממשמשים ובאים. הודיעו לו כי הנה זה עתה עומדת הלווייתו של שמחה זה לעבור בסמוך לסוכה הנבנית והולכת. מיד כששמע זאת הרה"ק משינאווא קפץ במהירות ממקומו ונכנס אל חדרו הקדוש, כשהוא מסתגר שם עד עבור מסע הלווייה.

הוא הלכת אל בית המשפט, ושם יתבררו הדברים לאשורם.

לשמע הדברים התרגש מאוד מרן החתם סופר ואמר בלהב אש קודש כלשון הפסוק (במדבר טז ה): **'בְּקֹר וַיֵּדַע ה' אֶת אֲשֶׁר לו'. כמי שאומר לו: אתה סבור שמחר עם בוקר תהיה בבית המשפט ותעשה ככל העולה על ליבך? מחר בבוקר יודע ה' את אשר לו, ומן השמים יעמידו אותך במקומך.**

החתם סופר לא נותר בביתו של הרשע אפילו רגע אחד ותיכף ומיד יצא משם ופנה ללכת אל ביתו. מהלך היה ברחובה של עיר פרשבורג כשפניו לזהות ובווערות כלפידים, והוא עדיין לא הגיע אל ביתו נאווא קודש, והנה קולות של צווחה ויללה נשמעים מתקרבים ובאים. הייתה זו אשתו של שמחה המלשין שהגיעה מבוהלת ודחופה כשהיא מצעקת בקול גדול על בעלה שלפתע החל להחנק באופן משונה ביותר: לשונו התארכה והשתרבבה החוצה, כשהיא חוסמת את צינורות הנשימה. פניו של שמחה הכחילו והאדימו ונראה היה כי עוד שעה קלה הוא מת במיתה משונה.

אשתו של שמחה שהייתה עדה לחילופי הדברים ולחוצפתו הנוראה של בעלה נגד החתם סופר, הבינה היטב על מה אירע לבעלה כזאת. היא ידעה שהוא מקבל כעת את עונשו המיידית על דברי הבלע ועל תוכניתו להלשין את בחורי הישיבה. היא רצה אחרי החתם סופר תוך כדי שהיא זועקת ומבקשת מהחתם סופר שיבקש על בעלה.

נעצר החתם סופר מדרכו, וענה לאשה הצועקת: אכן אני מתפלל על בעלך את התפילה ההוגנת והמתאימה לו ביותר, הלא היא תפילת "ולמלשינים אל תהי תקווה". זו היא הבקשה הראויה אליו ואותה אני מבקש, והש"ת אכן ישמע שוועתנו ובקשתנו ויקבל את תפילתנו זו.

אחרי דקות ספורות כבר הגיע רץ מביתו של שמחה המלשין והוא הודיע כי שמחה מת במיתה משונה וביסורים נוראים. החתם סופר שמע את ההודעה בפנים רציניות ובכובד ראש, ונענה ואמר: רצוני להגיע ולהשתתף בהלוויה ואף לומר מספר מילים.

למותו לציין שאיש מבני פרשבורג שהסיפור הנורא הגיע לאזניו לא חשב להפסיד את הספדו של החתם סופר בהלוויה זו. אלפי איש עמדו דומם והקשיבו לחתם סופר שהגיע ואמר מילים קצרות: אנו אומרים בסדר תפילת ראש השנה: **'שִׁמְחָה לְאַרְצָךָ וְשִׁשׁוֹן לְעִירְךָ'**. ויש לפרש זאת בדרך המליצה והרמז: כששמחה הולך לארצך - כשקוברים אותו באדמה, הרי שששון לעירך פרשבורג, שכולם מברכים ומהללים ברוך שפטרנו מעונשו של זה, והעיר צהלה ושמחה.

מילין יקירין ויהודשים נפלאים מלוקט
מדברות קדשו ותורתו של
רבי דוד חי אביהצירא שליט"א

מִי־הֵתָא חֲזֵה־תָא

חֲזֵה־תָא דְאִזְרֵי־תָא
יְסוּד חֲדָשׁ וְנִפְלֵא עַל הַפְּרָשָׁה

על האדם לתת שופטים ושוטרים לשמור שערי נפשו

אזנים והפה ושני נקבי האף. ועל זה נאמר **תתן לך שצריך האדם להפקיד שופטים ושוטרים לעצמו להשגיח על שערי נפשו** שתהיה כל הנהגתם בקדושה.

עשרה צדיקים בגופו של אדם מגינים על כל הנפש

ויבוארו הדברים על פי מה דאיתא בגמרא (נדרים לב.) 'עשרה שליטים' (קהלת ט יד) אלו עשרה איברים, שתי עינים ושתי אזנים ושתי ידים ושתי רגלים וראש הגוייה ופה, שהם השולטים באדם, שרוב מעשי האדם נעשים על ידיהם (ר"ן נדרים שם). ובכך מציל את כל גופו הנקרא עיר קטנה (נדרים לב:).

והוא מה שכתב **בשפת אמת** (וירא תרנ"ו ד"ה בפסוק המכסה) שכמו אברהם אבינו ע"ה ביקש מה' יתברך (בראשית יח לב) אולי ימצאון עשרה צדיקים בתוך העיר שיגנו על סדום, ואמר לו ה' יתברך 'לא אשחית בעבור העשרה', כן הדבר גם בעיר קטנה שהיא האדם, אם יש עשרה צדיקים היינו עשרה איברים ששומרם שישארו בבחינת 'צדיקים', כבר פעל אברהם אבינו שיגנו על העיר. וכאשר שומר על עשרה מאיבריו ועובד עליהם שיהיו צדיקים ומתנהג בהם כראוי, אזי מגין על כל גופו, ויכול להמשיך לכל איבריו שיהיו גם הם צדיקים.

הסיוע מן השמים כפי שמירת האדם

וכפי מה ששומר עצמו כך יזכה שייסע ה' בידו ויורה לו דרך אמת, כי הקב"ה נוהג עם האדם כמו צל, וכן כתוב (תהלים קכא ה) 'ה' צלך', כמו צל שמתנועע לפי תנועות האדם כך גם הקב"ה נוהג עם האדם כפי הנהגתו שלו, ואם שומר האדם את עצמו כך משמרים אותו מן השמים. וכן נודע מספרי חסידות על המשנה (אבות פ"ב מ"א) 'דע מה למעלה ממך', שהנהגה העליונה היא 'ממך', כמו שנוהג האדם בעולם הזה כן נוהגים עמו מן השמים, הן לטוב הן למוטב.

הכנה זו היא שכתבה תורתנו הקדושה **שופטים ושוטרים תתן לך בכל שעריך** שצריך האדם לשמור את כל שערי גופו מן החטא כפי שפירש השל"ה **הקדוש** (דרך חיים תוכחת מוסר ד"ה שופטים) כי הכתוב **בכל שעריך** הכוונה לשערי הנפש שצריך לשמרם כראוי, כי שבעה שערים נמנו בנפש האדם (ספר יצירה פ"ד מ"ב), והם שתי עינים שתי

שִׁפְטִים וְשׁוֹטְרִים תִּתֵּן לָךְ בְּכָל שְׁעָרֶיךָ (טז יח). העולם הזה מטבעו מסתיר בפני האדם את הדרך הנכונה לקרבת ה', ואין לך עצה אלא שיאיר ה' את עיניו ויורה דרכו, ודבר זה מרחמי ה' וטובתו על בריותיו, כמו שכתוב (תהלים כה ח) 'טוב וישר ה' על כן יורה חטאים בדרך', ואולם אין כל אדם זוכה אלא אם יקדים להכין עצמו לדרך.

מִילְתָא דְפְלִיָאָה

הצדיק מתפלל ומשפיע אף על החוטאים

כִּי תִצַּא לְמַלְחָמָה עַל אִיבְךָ וְגו'. וְהָיָה פְקָרְבָּכֶם אֶל הַמַּלְחָמָה וְנִגַּשׁ הַפְּהִין וְדַבֵּר אֶל הָעָם. וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים שְׁמַע יִשְׂרָאֵל וְגו'. אֵל תִּירָאוּ וְגו'. כִּי ה' אֱלֹהֵיכֶם הַהֵלֶךְ עִמָּכֶם לְהִלָּחֵם לָכֶם עִם אִיבֵיכֶם לְהוֹשִׁיעַ אֶתְכֶם (כ א-ד). וְיִסְפוּ הַשְּׁטָרִים לְדַבֵּר אֶל הָעָם וְאָמְרוּ מִי הָאִישׁ הַזֶּה וְרָדָה הַלָּבָב יֵלֶךְ וְיֵשֵׁב לְבֵיתוֹ וְלֹא יִמָּס אֶת לִבָּב אַחֲרָיו פְּלִבְבוּ (פסוק ח).

דרך המוכיחים בעם להוכיח את שומעיהם להיטיב מעשיהם, ומכל מקום נהגו הצדיקים להתפלל תמיד וללמד זכות אפילו על פשוטי בני ישראל. ובודאי שתי הדרכים חשובות ונצרכות, גם לעורר ולדרוש מכל אדם לדקדק על עצמו כל אחד לפי יכולתו, ומאיך להמליץ טוב ולהתפלל לישועת כל ישראל, וכמו שמוצאים בצאת בני ישראל למלחמה, שהיו השוטרים מיסרים את העם **מי האיש הירא ורך הלבב ילך וישוב לביתו**, ודרשו חז"ל (סוטה מג.) הירא מן עבירות קלות שבידו, ומאיך גיסא היה הכהן המשיח מעודד את לבם **שמע ישראל אתם קרבים היום** ודרשו חז"ל (שם מב.) 'אפילו אין בכם אלא זכות של קריאת שמע כדאי אתם שיושיע אתכם', כי המוכיחים תפקידם ליסר את העם ולעוררם לתשובה ולהיטיב מעשיהם, אבל צדיקי הדורות כמו הכהן המשיח בודאי אינם מרפים ידיהם מלהמליץ אך טוב וחסד על בני ישראל בכל מצב שהם. [תקון עולם (מהדו' ורשה תרצ"ב, ח"ב פב. בהג"ה) בשם מהרי"ד מבעלזא ע"ה. והרה"ק מקאצק ע"ה אמר שהכל תלוי באומץ רוח האדם, ואם הוא חזק באמונתו שיינצל בזכות קריאת שמע, בודאי הוא ראוי לנס והצלחה, ומאיך אם ליבו נופל בקרבו אם כן יש לו להיזהר אם אינו נקי לגמרי מכל חטא שהוא].

א. ובאגרא דכלה (שופטים ד"ה ואמר) פירש, שבודאי אין לצאת למלחמה כל שאינו נקי מכל עבירה שהיא, ואין הדבר תלוי אלא בתשובה, אלא שיש עבירות כחילול ה' שאין תשובה מכפרת בלי מיתה, והעצה לך היא למסור נפשו בקריאת שמע ובוזה יכופר לו אפילו עבירות אלו, ובוזה יהיה ליבו בטוח בצאתו למלחמה.

שמירת השערים הנפתחים כל יום לכל אחד

יום ואינו מנצלם כראוי, שאם היה מנצלם היה שב ומתקן את אשר עיות ולא היה בא לידי חטא ועוון, על כרחך מעשיו הם שגרמו לו שלא להתעורר לתשובה מכוח הבת קול, וממילא ראוי הוא להיענש על כך.

יסוד קיום ההתעוררות - להכניסה במעשה הגוף

לאחר שזוכה להשיג ולשמוע את הבת קול, יראה לקיים בעצמו 'ולבבו יבין ושב ורפא לו', כי אין די בשמיעת הלב אם אין האיברים מרגישים גם כן, ורק אם ייקבעו הדברים בעומק הלב אזי תתפשט חיותם לכל האיברים, כדי להוציא הדברים מהכוח אל הפועל להוסיף חיל בעבודת הבורא, ולא תחלוף ההתעוררות בלי רושם, אלא תיקבע הקדושה בקיום ותמידות ויעשו הדברים רושם בליבו, ויזכה להמשיך שפע קודש לרמ"ח איבריו וש"ה גידיו. ואם ח"ו אינו מנצל התעוררות זו שוב אין מוסיפים לעוררים אותו ח"ו, כמו שנרמז בדברי חז"ל (יומא פה:): 'האומר אחטא ואשוב אין מספיקים בידו לעשות תשובה', הרי שצריכים להיות זהירים ולנצל את רגעי ההתעוררות, וכמו שפירש באמונה ובטחון להרמב"ן (פי"ט) לשון הכתוב (שיה"ש ב ז) 'אם תעירו ואם תעוררו את האהבה עד שתחפץ', שבעת שבאה לאדם התעוררות תיכף יעשה מצוה ובכך יעשה מן ההתעוררות חפץ וכלי, כי המצוה היא כמו כלי שתנוח בו ההתעוררות, וכן בבוא התעוררות תשובה לא יחמיץ השעה אלא ישוב מיד בתשובה.

וכפי מה שמכין האדם את ליבו זוכה עוד להשיג את שמיעת הבת קול, כעין מה שכתוב (תהלים י ז) 'תכין לבם תקשיב אזנך' שהכל תלוי כפי הכנת הלב, וכמו שאמרו חז"ל פתחו לי פתח כחודו של מחט ואני אפתח לכם פתח כפתחו של אולם. וזהו הרמז שאפילו שהקב"ה מכריז 'שובו בנים שובבים', בכל זאת אנחנו ממשיכים לבקש 'השיבנו ה' אליך ונשובה', כי גם לאחר שיוצאת הבת קול חוזרים ומבקשים שיכין ה' לבבנו לשמוע את קול הקריאה.

כשבא לו הרהור תשובה אזי מבין הוא שזהו מן הכרוז שמכריזין שובו בנים שובבים, ומיד מפשפש במעשיו ושב בתשובה שלימה, אבל מי שאין בו דעת אינו מרגיש כלל בהרהור תשובה שבא לו, ואינו פונה אליו כלל.

שמיעת בת קול מכוח מתן תורה

כל בני ישראל בשורשם ראויים הם לשמוע בת קול, וניתן בהם הכוח הזה ממעמד הר סיני שכולם כאחד שמעו דבר ה' עשרת הדברות, והרי כתוב (לעיל ה יט) 'קול גדול ולא יסף' ותרגם אונקלוס 'ולא פסק', והוא לרמז שנמשך קול ה' לעולם ואין לו הפסק, כי 'דבריו חיים וקיימים לעד ולעולמי עולמים', וכן בני ישראל ראויים תמיד לשמוע דבר ה' ולשמוע בת קול היוצאת בכל יום, וכמו שאמרו חז"ל שבכל יום יהיה דברי תורה כחדשים בעינינו, כך גם אותה הבת קול מתחדשת עלינו בכל יום, ועל זה אומרים אנו בכל יום 'שמע ישראל', כי בכל יום ויום יכולים לשמוע ה' אלקינו ה' אחד', וכן כתוב (שמות יט ה) 'ועתה אם שמוע תשמעו בקולי', 'ועתה' לשון התחדשות שמתחדש כוח השמיעה בכל זמן מחדש.

על האדם לשמור ההתעוררות משמים וללכת בה בכל דרכיו

בכך מובן אפוא מדוע נידון האדם על חטאיו הרי לא היה לו סיוע. אך האמת שיש לו כן עזר וסיוע ממעל והיא הבת קול המעוררת אותו לתשובה, כלשון האמרי נועם: ועל זה הוא עיקר המשפט בבית דין של מעלה על האדם, לאשר לא שם לבו להתפשט מחשבתו שנפלו לו הרהורי תשובה, לדבק עצמו על ידה במצוות ה' ולשוב מחטאותיו.

ועל זה כתבה תורה **שופטים ושופטים תתן לך בכל שעריך** שהם השערים הנפתחים לו לאדם בכל יום מכח הבת קול וכמו שאומרים 'הפותח שער לדופקי בתשובה', שיש לו לאדם לשים עליהם שומר לבל יפסידם בהסתת דעתו מההתעוררות המגיעה מאותה הבת קול. ועל כך עיקר משפט האדם, על שערי התשובה הנפתחים לו בכל

שפטים ושופטים תתן לך בכל שעריך אשר ה' אלקיך נתן לך וגו' (טז יח).

כשמתבוננים ועושים חשבון נפש על כל המעשים - כפי רצון ה' בימי אלול שיכין האדם עצמו בתשובה ומעשים טובים - עולה התמיהה, מדוע נענש אדם על מעשיו הרעים, הרי יש לו להצדיק את עצמו ולהתנצל על כל חטאיו, שמוכרח הוא לחטוא מצד היצר הרע הבווער בקרבו תמיד לא ינוח ולא ישקוט, ואם כן אין מקום לשפוט ולהעניש האדם על שום חטא ועוון, כי שמא לא עזרו ה' להתגבר על יצרו.

אלא ביאור הדבר כמו שכתב באמרי נועם בפרשתנו (אות ד'), שעיקר הטענה על האדם שהיה לו להרגיש בהרהורי תשובה המתעוררים בליבו בכל יום, כפי דבריו הידועים של **מרנא הבעל שם טוב הקדוש ע"ה** (תולדות יעקב יוסף ויקרא ד"ה בפסוק ויקרא, צו ד"ה והמפנה) בדברי רבי יהושע בן לוי באבות (פ"ו מ"ב), בכל יום ויום בת קול יוצאת מהר חורב ומכרזת ואומרת אוי להם לבריות מעלבונה של תורה. וכן מה שאמרו בזוהר (נשא קכו): שבכל יום בת קול יוצאת ואומרת 'שובו בנים שובבים' (ירמיה ג יד). והקשה, לשם מה יוצאת הבת קול, הרי מעולם לא נודע על אדם ששמע בת קול זו, ומה תועלת יש ביציאתה בכל יום. רק שהרהורי התשובה שיש ליהודי בכל יום, הם מכח הבת קול היוצאת, ואף שלא שומעים אותה באוזניים הגשמיות בכל זאת היא נשמעת לליבות בני אדם, כי הבת קול והכרוז הם בעולם המחשבה, ושם 'אין אומר ואין דברים' (תהלים יט ד), רק הלב יכול להרגיש זאת, וכפי מה שמקדש האדם מחשבותיו זוכה להשיג ההתעוררות מאותה הבת קול, ומבת קול זו מתעוררים הרהורי תשובה בלב האדם.

ומי שיש בו דעת תיכף כשבא לו הרהור תשובה מבין שזהו מכוח התעוררות הבת קול, ומיד מפשפש במעשיו ושב בתשובה שלימה, וכדברי **הדגל מחנה אפרים** (ויקרא ד"ה ויקרא) כי הבת קול היא הרהורי תשובה הבאים לאדם בכל יום, ומי שיש לו דעת תיכף

כח הצדיקים לבטל גזירות

אצל בני דורו הדבקים בו. וזהו שנאמר בו (שמות לד, ל) 'ויראו מגשת אליו, ויראו' שהגיעו ישראל ליד מדריגה זו של יראת ה', 'מגשת אליו' מקרבתם אל משה רבינו שכל מהותו יראת ה'.

כוחו של משה רבינו בכל תלמידי חכמים

וכן הוא בכל הדורות ניתן הכוח הזה לתלמידי חכמים צדיקים, ולפיכך מצוה ליראה מתלמידי חכמים ולבוא מכוח זה ליראת שמים, כמו שדרשו (פסחים כב:): 'את ה' אלקיך תירא' לרבות תלמידי חכמים, כי הם באים מכוחו של משה רבינו, כמו שכתוב **נביא מקרבך מאחיך יקים לך כמוני**, הרי שבכל דור ישנם צדיקים שהם בבחינת משה רבינו, והם קרואים על שמו כמו שאמרו (שבת קא:): 'משה שפיר קאמרת', ועל ידי היראה מתלמידי חכמים הבאים מכוחו של משה זוכים הכל ליראת שמים.

כח הצדיק משפיע לכל אף אם אין רואים זאת במוחש

וגם אם נראה לעיני האדם ומרגיש שאינו מקבל מהצדיק, ידע כי שקר דיבר בו להסיתו מדרך חיים שרק הצועדים וההולכים את חכמים באמונה יזכו אליה. כי האמת שכל יהודי החי בדור מקבל כוחו מהצדיקים שהעמיד הקב"ה בעולם, וכמו שהבטיח לנו רבן של כל ישראל הוא משה רבינו ע"ה שלעולם יקים הקב"ה צדיק כמוני.

מוסר ה' מרעיד כליות ולב נראה בדברי הרה"ק בעל האבני נזר ע"ה שביאר, כי חטא העגל הגיע כאשר אמרו (שמות לב א) 'כי זה משה האיש לא ידענו מה היה לו', כי לא השכילו להתדבק בו בהיותו מרוחק מהם, ורק שבט לוי זכו להישאר דבקים במשה רבינו ובזה ניצלו מן החטא. ומוטלת חובה על כל יחיד מישראל ללכת בדרך שבט לוי ולהיזהר שלא להתרחק מהצדיק, ואף אם אינו רואה את הכח שמקבלים מהצדיקים ישמע לקול קריאת משה רבינו לשבט לוי 'מי לה' אלי, ויאמין בלב שלם למשה רבינו ע"ה כי בכל דור עומדים לישראל צדיקים שבכוחם יש לכלל הדור את הכח לעבוד את ה' ולהצליח בכל מעשיהם, הן בגשמיות והן ברוחניות.

פתחון פה לבני ישראל גם אם יתבטלו מן התורה שיוסיף ה' תת חסדו עמם.

הבטחת משה רבינו לכל הדורות - שיהיה להם צדיק שבזכותו יושעו בכל הנצרך

ממשיך הכתוב ומדבר בשבח הצדיקים ושגב מעלתם ואומר **נביא מקרבך מאחיך כמוני יקים לך ה' אלקיך** ודרש הרה"ק רבי שלום מבעלזא ע"ה כי פסוק זה הוא הבטחה שהבטיח משה רבינו לעם ישראל, שבכל דור ודור יהיו לנו צדיקים כאלו שינהיגו אותנו, שבכל דור יהיה צדיק אחד גדול שמנהיג אותנו ומדריך אותנו בתורה, בקדושה, בטהרה, ביראה, בסור מרע ובעשה טוב, בהתלהבות במצוה, בחשק, בכמיהה, בצייפייה, בערגה, ובכל דבר ודבר שהוא לעבודתו יתברך, כי לאיכות המצוה שתהיה באיכות הטובה ביותר צריך את מנהיג הדור.

והן דברי רבם של האדמורי"ם מרנא קודש הקדשים רבי אלימלך מליז'ענסק זצוק"ל בנועם אלימלך (כי תשא ד"ה עוד פירוש): הצדיק שהוא נקרא נר מערבי על דרך דאיתא בגמרא (סנהדרין כד.) למה נקרא שמה בכל שבלולה במשנה וגמרא ואגדות כו', כמו כן הצדיק הוא מעורב בו כל מיני קדושות אהבה ויראה ורוממות אל תורה ותפלה וצדקה תשובה וגמילות חסדים וכדומה, ולכן נקרא נר מערבי לשון מעורב, גם מערבי הוא לשון עריבות ומתיקות שהצדיק הוא ערוב ומתוק בכל מיני מתיקות וזה הפירוש ממנו היה מדליק, הם בני אדם המתחברים עם הצדיק גם הם מדליקים נרותיהם הם נשמתם באהבה ויראה להבורא ברוך הוא עכ"ל.

משה רבינו השפיע יראה על בני ישראל

כי מכוחו של משה רבינו ע"ה זכו כלל ישראל למידת היראה, וכמו שפירש הבעל שם טוב ע"ה את דברי הגמרא 'לגבי משה מילתא זוטרתא', שמכוחו של משה רבינו היתה היראה מילתא זוטרתא גם

כי הגוים האלה אשר אתה יורש אותם אל מעננים ואל קסמים ישמעו ואתה לא יכן נתן לך ה' אלקיך. נביא מקרבך מאחיך כמני יקים לך ה' אלקיך אליו תשמעון (יד-טו).

יסוד מוסד באמונת בני ישראל, להאמין בלב שלם בכח הצדיקים להיות הם מבטלים גזירות, כמו שאמרו חז"ל (מו"ק טז:): מי מושל בי צדיק שאני גוזר גזירה ומבטלה, וזהו הרמז בפסוק **ואתה לא כן נתן לך ה' אלקיך**, היינו שנתן לך את הכח לומר אליו **לא כן** ולבטל גזירותיו.

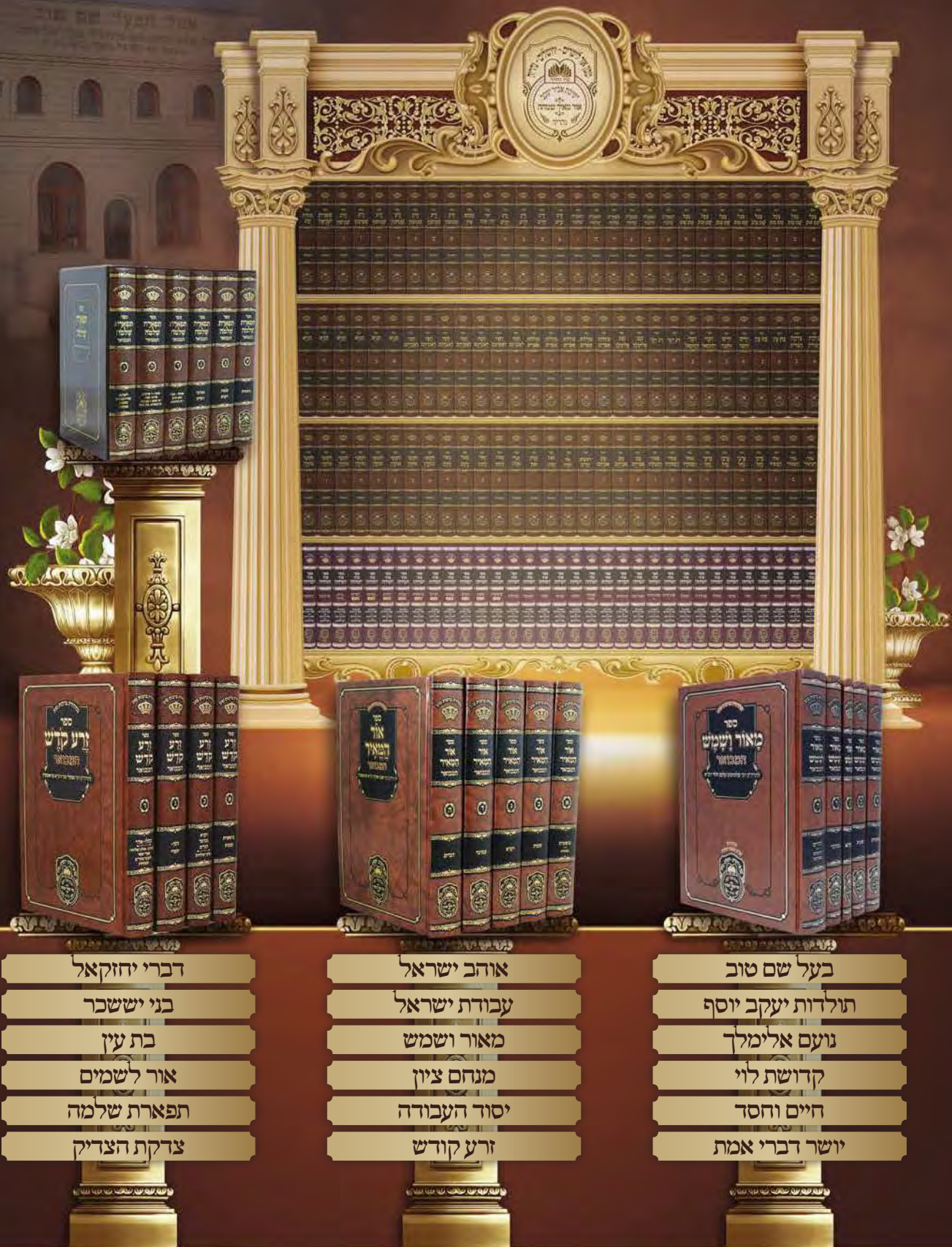
אמונה זו היא היסוד של כל יהודי כמו שכתב התפארת שלמה (לשבועות ד"ה שבת) מי שנחסרה ממנו אמונה בכח הצדיקים אינו בכלל איש יהודי, וכמו שנאמר (שמות יד לא) 'ויאמינו בה' ובמשה עבדו', שמלבד האמונה בה' יתברך הוסיפו עוד להאמין במשה רבינו איש האלקים שבכוחו להפוך דין לרחמים, וכמו שמצינו במתן תורה שהיו העליונים והתחתונים מצפים ומייחלים ליום קדוש זה שתינתן בו תורה לישראל, אשר זו תכלית כל הבריאה ובלעדי כן לא היה שום קיום לעולם, ודוקא בזמן זה הוסיף משה יום אחד מדעתו, לדחות את מתן תורה ביום נוסף (שבת פז.), והיתה עיקר כוונתו כדי להחדיר בנו את האמונה החזקה שהנהגת כל העולם מתנהלת על פי רצון הצדיקים, והעליונים והתחתונים כולם ממתינים למוצא פי הצדיק, ולא השרה הקב"ה שכינתו על הר סיני עד הזמן שקבע משה רבינו ע"ה, ועל זה נאמר (שמות יט ט) 'וגם כך יאמינו לעולם', שתקיים אמונה זו תמיד בלב כל ישראל.

לימוד זכות על בני ישראל

יש להוסיף ולומר שלא לחינם דחה משה רבינו את קבלת תורה ביום אחד, כי עוון ביטול תורה חמור הוא עד למאוד, ואין שום אדם נפטר מנתינת דין וחשבון על כל רגע אם עסק בו בתורה, ומשה רבינו כל רצונו היה ללמד זכות על ישראל לדורות, ולפיכך דחה את קבלת התורה ביום אחד, וביום זה הרי נתבטלו כל ישראל מן התורה, ומכל מקום היה העולם מוסיף להתקיים בחסד ה' בלי זכות התורה, ובכך יהיה

יצא לאור ע"י מכון אור לישורים © כל הזכויות שמורות אין להעתיק או לנצל ללא אישור מפורש בכתב ממכון אור לישורים
ניצוב ועיסוק: שוקי קנר

דברי יחזקאל
 בני יששכר
 בת עין
 אור לשמים
 תפארת שלמה
 צדקת הצדיק

אוהב ישראל
 עבודת ישראל
 מאור ושמש
 מנחם ציון
 יסוד העבודה
 זרע קודש

בעל שם טוב
 תולדות יעקב יוסף
 נועם אלימלך
 קדושת לוי
 חיים וחסד
 יושר דברי אמת

לזכות עופר פנחס בן צילה שיחי' · קרן בת רונית שתחי' טל
 אדמונד שיחי' בן איזה · רונית בת ינינה יעל · בנימין בן אסתר כל יוצאי חלציהם שיחי'
 להצלחה רבה ומופלגה בכל מעשה ידיהם, ולאריכות ימים ושנים טובות מתוך בריאות ונחת
 · לעילוי נשמת צילה בת דורה צביה ומאיר ע"ה ·

☎ להצטרפות חייג עכשיו: 04-8628888 ודהגליזן בדרך אליך

You can now subscribe and get journal delivered to your door.
 Call 718-407-2479 or email otzarpninei@gmail.com